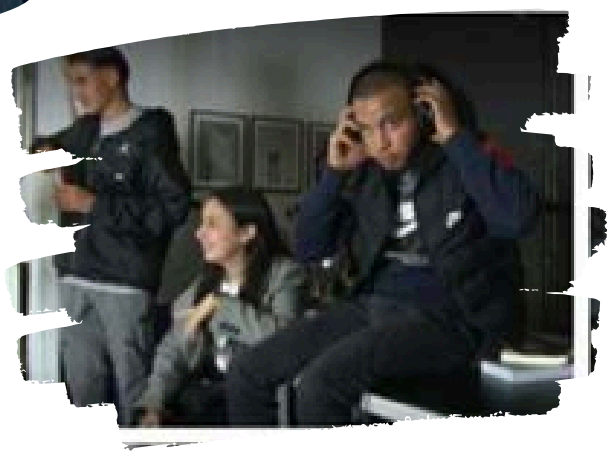
WE ARE STREETWISE

MORGEN MAKERS
verbinders, zoekers & vinders

ROOTS VLAANDEREN

M&K

Marseille Solutions

WE ARE STREETWISE

Desk & veldonderzoek

Ilaria Tomerini
Yunus Denizli

“Gefinancierd door de Europese Unie. De weergegeven standpunten en meningen zijn echter uitsluitend die van de auteur(s) en weerspiegelen niet noodzakelijk die van de Europese Unie . Noch de Europese Unie, noch de subsidieverlenende instantie kan voor deze inhoud aansprakelijk worden gesteld.”

Funded by
the European Union

COLOPHON

Veel mensen hebben bijgedragen aan deze praktische gids o.a.::

Yunus Denizli, beleidsmedewerker, ROOTS vzw
Ilaria Tomerini, sociaal werker en onderzoeker, ROOTS vzw
Jules Cossenet, project coördinator, Marseille Solution
Jan Van Laer, project manager, Morgenmakers
Mustapha Bodara, directeur, Stichting M&K

Onder meer werden de volgende personen geïnterviewd:

Amine Kessaci, Association Conscience - Marseille
Arno, Chapp De Mic - Antwerp
François-Xavier HUARD - Director of Evocae - Marseille
Jérôme Froissart - Secrétaire Général chez AMADE - Monaco
Laurence BRISSAUD - Réseau Etincelle - Marseille
Fam Van Den Bosch, Uit De Marge - Antwerp
Fouad Ramdani, Skillz Antwerpen vzw - Antwerp
H. Alami, Vindplaatsgerichte jeugdwerker- Utrecht
J.W. de Koning, Politieambtenaar- Utrecht
Julie Landon, Les apprentis d'Auteuil - Marseille
K. Van Vondelen, maatschappelijk werker- Utrecht
Lyes, Contact Club - Marseille
Karim Loukil Contact Club - Marseille
Louis Flaga, Chapitre 2 - Marseille
Territorial delegate of the PACA region for the étincelle network - Marseille

MORGEN MAKERS
verbinders, zoekers & vinders

ROOTS VLAANDEREN

M&K

Marseille Solutions

Een kader om de kracht van de plek en het potentieel van het project **We Are Streetwise** verder te ontwikkelen in:

Marseille

Antwerpen

Utrecht

Inhoudsopgave

1. Inleiding

2. Samenvatting

3. Methodologie

4. Bevindingen

5. Het verhaal van de 3 steden

6. Nodenanalyse
6.1 Nodenanalyse jongeren van 15–24 jaar
6.2 Nodenanalyse jongeren van 24–30 jaar

7. 5-stappenmodel
7.1 Stap 1: Naar buiten gaan en aanwezig zijn
7.2 Stap 2: Talenten & dromen in kaart brengen
7.3 Stap 3: Gepersonaliseerde aanpak
7.4 Stap 4: Persoonlijk ontwikkelingsplan
7.5 Stap 5: Evaluatie

8. Principes, doelstellingen en rollen van begeleiders

9. Knelpunten en kansen

10. Aanbevelingen

11. Voor jeugdwerkorganisaties

12. Voor stakeholders en beleidsmakers

13. Slotbeschouwing

14. Referenties

15. Annexes

INTRODUCTIE

Recente studies wijzen op twee belangrijke trends in jeugdcriminaliteit: een stijgend aantal jonge daders en een toename in de ernst van de misdrijven (De Jong, 2022; Weijers et al., 2021). Terwijl de geregistreerde jeugdcriminaliteit in het algemeen daalt, ontstaat er bij bepaalde jongerengroepen een groeiende criminele cultuur die “snel geld”-constructies, drugshandel, afpersing en zelfs gewelddelicten normaliseert (Van der Laan et al., 2021; Weerman et al., 2022).

“Als jongeren geen toekomstperspectief zien, wordt het veel moeilijker voor hen om gemotiveerd te blijven …” (Sieckelinck & Kaulingfreks, 2022). Experts benadrukken dat strengere straffen op zich dit probleem niet oplossen. Jongeren hebben in plaats daarvan nood aan betekenisvolle kansen, sterke sociale netwerken en positieve rolmodellen (Bruinsma & Tops, 2022).

“Ons doel is om hen te helpen hun eigen stem te ontdekken, hun zelfvertrouwen te vergroten en hen tools te geven waarmee ze hun eigen toekomst kunnen vormgeven.”
- Arno, Chapp De Mic

„Ons doel is om hen te helpen hun eigen stem te ontdekken, hun zelfvertrouwen te versterken en hen tools te geven waarmee ze hun eigen toekomst kunnen vormgeven.”
- Arno, Chapp De Mic

Nationale en lokale beleidskaders erkennen deze aanpak in toenemende mate. Maar er is nog veel werk aan de winkel. Met deze kennis in het achterhoofd, en met de toekomst van jongeren als uitgangspunt, zijn we dit project gestart, waarin we ons richten op kwetsbare jongeren.

We beseffen dat iedereen aan de ene kant een droom heeft én het vermogen om die waar te maken. Aan de andere kant heeft iedereen talent én de capaciteit om dat talent verder te ontwikkelen.

En zo voerden we desk- en veldonderzoek uit binnen het kader van het project "We Are Streetwise", een Erasmus+ KA220-YOU-initiatief dat jongeren in Utrecht, Antwerpen en Marseille wil versterken die risico lopen op betrokkenheid bij criminaliteit.

Het deskonderzoek is het resultaat van een samenwerking tussen de volgende jeugdorganisaties: Blenders, Roots Vlaanderen, Marseille Solutions en Stichting M&K.

"[...] Jongeren zijn de toekomst. Door hen te laten zien dat ze opties en mogelijkheden hebben, wek je hoop en motiveer je hen om positieve keuzes te maken."
- J.W. de Koning, Wijkagent

Het project richt zich op het versterken van het zelfbeeld, de veerkracht, de sociale vaardigheden en de inzetbaarheid van kwetsbare en gemarginaliseerde jongeren via een innovatief 5-stappenmodel, dat gebruikmaakt van antropologische benaderingen, mentorschap en de inzet van peers.

"Jeugdwerk draait erom jongeren te versterken zodat ze hun eigen stem kunnen vinden. Wij hebben niet alle antwoorden, maar we kunnen hen wel begeleiden bij het ontdekken van hun eigen mogelijkheden."
- Arno, Chapp De Mic

Het project richt zich op het versterken van het zelfbeeld, de veerkracht, de sociale vaardigheden en de inzetbaarheid van kwetsbare en gemarginaliseerde jongeren via een innovatief 5-stappenmodel, dat gebruikmaakt van antropologische benaderingen, mentorschap en de inzet van peers.

Het deskonderzoek speelt een cruciale rol bij het vormgeven van de projectinterventies. Het biedt een breed en grondig inzicht in de noden van de doelgroep, brengt goede praktijken in kaart en ondersteunt beleidsaanbevelingen die bijdragen aan een langetermijnimpact op de emancipatie van jongeren en de preventie van criminaliteit.

De belangrijkste doelstellingen van dit deskonderzoek zijn:

- Bestaande academische literatuur en beleidskaders rond jongerenre-integratie, sociale inclusie en criminaliteitspreventie analyseren.
- Hiaten in de huidige ondersteuningssystemen voor jongeren met een verhoogd risico in kaart brengen, in het bijzonder op het vlak van juridische en bureaucratische drempels.
- Verschillende benaderingen in Europa met elkaar vergelijken en kerninzichten destilleren die de methodologie en interventies van het project voeden.
- Evidence-based beleid ondersteunen, zodat "We Are Streetwise" aansluit bij de EU-prioriteiten rond inclusie, diversiteit en de inzetbaarheid van jongeren.

Geografische focus

Dit onderzoek richt zich op drie kernsteden: Utrecht (Nederland), Antwerpen (België) en Marseille (Frankrijk). Deze locaties zijn gekozen vanwege de hoge concentratie jongeren met een verhoogd risico, de aanwezigheid van initiatieven rond jeugdcriminaliteitspreventie en de sociaaleconomische uitdagingen die de leefwereld van jongeren in kwetsbare posities mee bepalen.

Door deze steden onder de loep te nemen, wil het onderzoek een dieper inzicht krijgen in de structurele en systemische factoren die inspanningen rond jeugdcriminaliteitspreventie en re-integratie beïnvloeden.

"Wij werken met jongeren, van wie velen trauma, frustratie of een gevoel van ontkoppeling met zich meedragen. Soms is alles wat nodig is een plek waar ze hun verhaal kunnen doen, zonder oordeel."
- F. Van Den Bosch, UDM

SAMENVATTING

De jeugdwerkbenadering in dit deskonderzoek brengt een gestructureerd vijfstappenprogramma samen, speciaal ontwikkeld om kwetsbare jongeren te ondersteunen, met aandacht voor hun diverse noden, ervaringen en dromen. Deze aanpak rust op vier kernprincipes – culturele match, gelijkwaardigheid, veilige én moedige ruimtes, en ondersteuning op maat – en vormt zo een stevige basis voor echte betrokkenheid. Elk principe erkent de persoonlijke en culturele achtergrond van jongeren, zodat interventies inclusief, respectvol en afgestemd op hun leefwereld zijn.

Het kader vertrekt vanuit vijf hoofddoelen voor het welzijn van kwetsbare jongeren: gezondheid, verbinding, regie, zingeving en empowerment. Door deze doelen centraal te zetten, creëren jeugdwerkers omstandigheden waarin jongeren niet alleen omgaan met hun huidige uitdagingen, maar ook kunnen groeien en belangrijke vaardigheden verwerven voor blijvende persoonlijke ontwikkeling en deelname aan de samenleving.

Centraal in deze methodiek staat de overtuiging dat elke jongere een droom heeft en het vermogen om die waar te maken, én talent heeft dat verder ontwikkeld kan worden. De drie dragende elementen van de interventies – natuur, beweging en toekomstverkenning – leggen de nadruk op dynamische en actieve werkvormen die jongeren uitnodigen hun omgeving, hun lichaam en hun toekomstmogelijkheden te verkennen, en zo hun intrinsieke motivatie en veerkracht versterken.

Gedurende het volledige vijfstappenprogramma nemen jeugdwerkers meerdere rollen tegelijk op zich. Als connectors bouwen ze sterke relaties op met gemarginaliseerde jongeren, via gedeelde achtergronden of door hun leefwereld empathisch en zonder vooroordelen te proberen begrijpen. Daarnaast fungeren ze als story catchers die diep luisteren en ervaringen erkennen, als bridgers die jongeren vlot doorverwijzen naar gespecialiseerde diensten, en als professionals die evidence-based methodes inzetten, afgestemd op de specifieke noden van jongeren.

De eerste stap, **“Going Out & Being There”**, benadrukt proactieve outreach: jeugdwerkers gaan actief naar jongeren toe in hun eigen leefomgeving, zoals publieke ruimtes en buurtplekken in steden als Antwerpen, Marseille en Utrecht. Deze steden, elk met hun eigen sociaal-culturele context, bieden jeugdwerkers uiteenlopende omgevingen om vertrouwen op te bouwen en betekenisvolle relaties aan te gaan.

De tweede stap, **“Mapping Talents & Dreams”**, draait om het erkennen en bevestigen van de unieke talenten en dromen van iedere jongere, en legt zo de basis voor meer gerichte interventies.

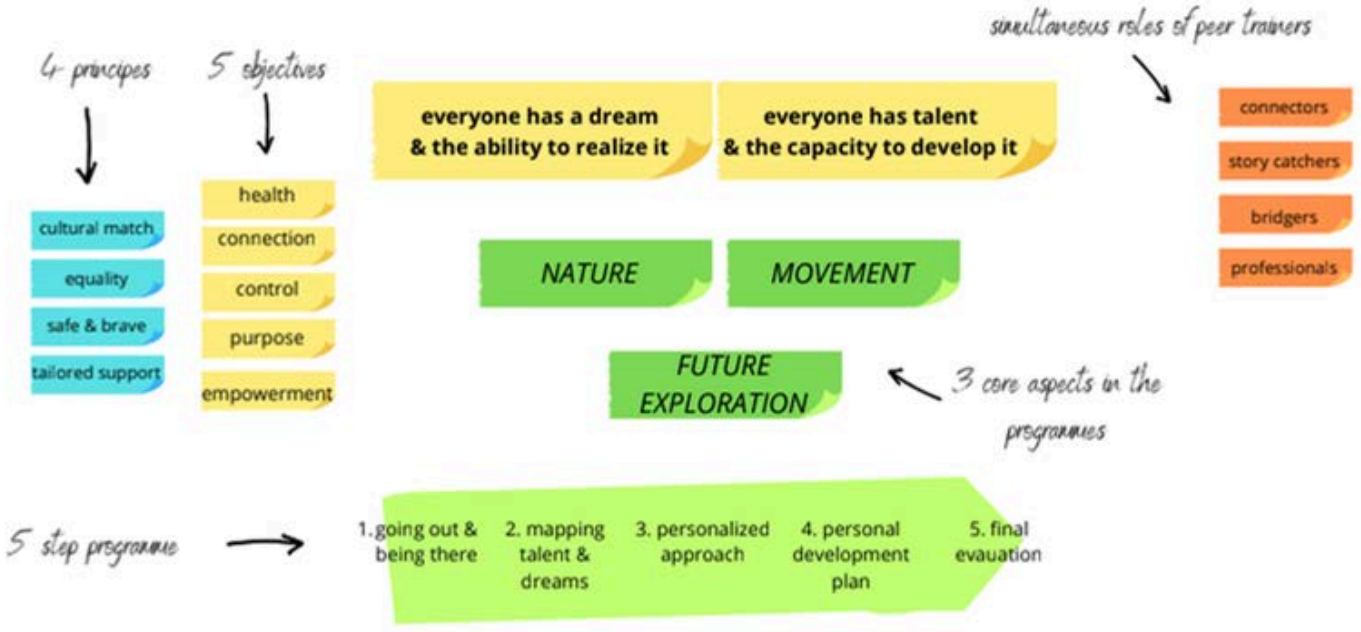
Voortbouwend op die basis zet de derde stap in op een **“Personalized Approach”**, waarbij interventies nauw worden afgestemd op het persoonlijke verhaal, de uitdagingen en de sterktes van elke jongere. Uitgebreid onderzoek en praktijkervaringen in …

Onderzoek en praktijkervaring in Antwerpen, Marseille en Utrecht tonen consequent aan dat deze op maat gemaakte aanpak effectief is, met duidelijke verbeteringen in vertrouwen, motivatie, veerkracht en algemene betrokkenheid bij kwetsbare jongeren.

De vierde stap introduceert een zorgvuldig opgebouwd **"Persoonlijk Ontwikkelingsplan"** (PDP), dat samen door jeugdwerker en jongere wordt uitgewerkt. Deze PDP's zijn dynamische, aanpasbare trajectplannen met heldere, haalbare kortetermijndoelen en inspirerende langetermijndoelen, expliciet afgestemd op de leefwereld van elke jongere. Recente studies, waaronder die van De Jong en De Wit (2023), benadrukken dat zulke geïndividualiseerde plannen het gevoel van eigenaarschap, zingeving en veerkracht bij jongeren aanzienlijk versterken, wat duidelijk zichtbaar is in de gespecialiseerde interventies in Antwerpen, Marseille en Utrecht.

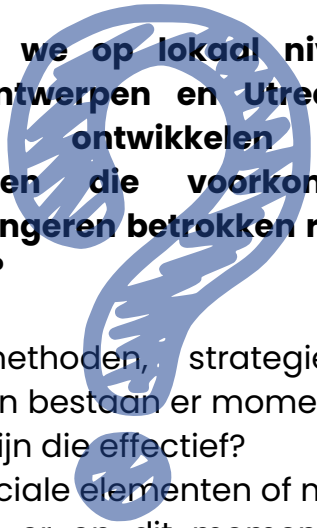
Tot slot zorgt de vijfde stap, "Final Evaluation", voor een proces van voortdurende reflectie en bijsturing van de interventies. Jeugdwerkers evalueren samen met de jongeren de vooruitgang en de resultaten, en passen plannen en strategieën aan zodat ze blijvend aansluiten bij hun veranderende noden en ambities.

Dit rapport onderstreept de noodzaak van cultureel sensitieve, adaptieve en responsieve jeugdinterventies. Door de kernprincipes, doelstellingen en methodieken systematisch te integreren, tonen jeugdwerkpraktijken in Antwerpen, Marseille en Utrecht een sterk potentieel om de levensloop van kwetsbare jongeren diepgaand te veranderen en hen te begeleiden naar een krachtige en betekenisvolle toekomst. We delen hierbij een illustratie die het door ons ontwikkelde kader in één beeld samenvat.

METHODOLOGIE

FVoor dit desk- en veldonderzoek binnen ons project We Are Streetwise hebben we ons gericht op de volgende centrale onderzoeksvraag en bijbehorende deelvragen:

Hoe kunnen we op lokaal niveau in Marseille, Antwerpen en Utrecht een methode ontwikkelen en implementeren die voorkomt dat kwetsbare jongeren betrokken raken bij criminaliteit?

- Welke methoden, strategieën en aanpakken bestaan er momenteel, en waarom zijn die effectief?
- Welke cruciale elementen of middelen ontbreken er op dit moment om te voorkomen dat kwetsbare jongeren bij criminaliteit betrokken raken?

Om een stevig, evidence-based ondersteuningsmodel te ontwikkelen dat nauw aansluit bij onze vijfstappenaanpak — outreach, mapping, gepersonaliseerde planning, opvolging en evaluatie — hebben we een gestructureerd onderzoeksproces gevolgd. Eerst voerden we een grondige literatuurstudie uit, waarin we recente academische onderzoeken en praktijkinzichten gebruikten om effectieve strategieën en bestaande uitdagingen in kaart te brengen. Deze review vormde de basis voor de volgende fase: diepgaande interviews met experten en praktijkwerkers. Die interviews hielpen om hiaten uit de literatuurstudie te verduidelijken en lopende discussies of complexe punten beter te begrijpen.

Op die manier versterkt deze evidence-based methodologie niet alleen ons begrip van wat effectief gepersonaliseerd jeugdwerk is, maar voedt ze ook rechtstreeks de praktische uitwerking van het vijfstappenmodel. Zo wordt elke fase – van outreach tot evaluatie – afgestemd op de diverse en veranderende noden van kwetsbare jongeren.

Gezien de ruime hoeveelheid beschikbare literatuur over gepersonaliseerd en inclusief jeugdwerk, was het essentieel om onze onderzoeksafbakening duidelijk te bepalen, in lijn met onze kerndoelstellingen:

Tijdsframe: We richtten ons in de eerste plaats op literatuur van de afgelopen 10 jaar om de relevantie en actualiteit van onze bevindingen te garanderen. Oudere literatuur werd wel opgenomen in de initiële databank om verschuivingen en trends doorheen de tijd te kunnen herkennen.

Geografische scope: Hoewel ons project zich vooral richt op gepersonaliseerd jeugdwerk in de lokale context van Antwerpen, Marseille en Utrecht, hebben we zowel internationale als nationale bronnen (België, Nederland en Frankrijk) gebruikt om een brede, wetenschappelijk onderbouwde en toepasbare basis te verzekeren.

Doelgroepen: In ons onderzoek staan jongeren met een verhoogd risico op betrokkenheid bij criminaliteit centraal.

METHODOLOGIE

Deze gestructureerde literatuurstudie leverde de basisinzichten op voor gerichte, evidence-informed aanbevelingen die aansluiten bij ons gepersonaliseerde vijfstappenmodel voor jeugdwerk. Ter aanvulling en validatie van het deskonderzoek voerden we diepgaande interviews met sleutelfiguren die actief zijn in outreach- en re-integratiewerk met kwetsbare jongeren in Antwerpen, Utrecht en Marseille. In elke stad interviewden we minimaal drie jeugdwerkers. Deze interviews waren semigestructureerd: er was ruimte voor het eigen verhaal van de deelnemers, maar tegelijk bleven we dicht bij ons thematisch kader. De respondenten werden geselecteerd op basis van hun directe, langdurige betrokkenheid bij jongeren met een verhoogd risico, bijvoorbeeld via straathoekwerk, verslavingszorg, cultuureducatie of wijkgericht politiewerk.

Alle interviews werden uitgeschreven, thematisch gecodeerd en geïntegreerd in de onderzoeksstructuur. We besteedden bijzondere aandacht aan het opnemen van kerncitaten, die doorheen het rapport gebruikt worden om structurele uitdagingen te illustreren en de geleefde realiteit van zowel jongeren als professionals zichtbaar te maken.

BEVINDINGEN

In dit hoofdstuk presenteren we de kernbevindingen van ons desk- en veldonderzoek, gebaseerd op een gecombineerde analyse van literatuur, interviews, experteninzichten en praktijkervaring in drie Europese steden: Marseille, Antwerpen en Utrecht.

Om de leefwereld van jongeren met een verhoogd risico op betrokkenheid bij criminaliteit in kaart te brengen, maakten we een uitgebreide vergelijking van de lokale context en het beleid in deze steden. Daarnaast werd via een interactief proces een “Tabel van Noden” ontwikkeld, op basis van veldobservaties, interviews met jeugdprofessionals en co-creatieve sessies met onder andere Miro-boards (zie bijlage 1).
Deze noden werden gecategoriseerd over een aantal cruciale levensdomeinen: huisvesting, onderwijs, werk, juridische kwesties, mentale gezondheid, maatschappelijke participatie en culturele betrokkenheid. Inzichten van onze lokale partners en de praktijkervaring van jeugdwerkers waren essentieel om het deskonderzoek te verdiepen en zowel structurele hiaten als kansen voor interventie te identificeren.
In wat volgt, gaan we eerst dieper in op de specifieke lokale dynamieken in Marseille, Antwerpen en Utrecht, gevolgd door een vergelijkende nodenanalyse over de verschillende leeftijdsgroepen heen.

HET VERHAAL VAN DE 3 STEDEN

Dit onderzoek, gebaseerd op een deskrapport, analyseert en vergelijkt drie verschillende Europese steden: Marseille, Antwerpen en Utrecht. Elk van deze stedelijke contexten heeft een eigen geschiedenis, socio-politieke achtergrond en culturele samenstelling, waardoor hun sociale context uniek is.
De verschillen tussen deze drie steden gaan verder dan louter historische en demografische kenmerken en zijn diep verankerd in het sociale weefsel. Dit komt ook tot uiting in de strategieën die elke stad ontwikkelt om gemarginaliseerde jongeren te bereiken en te betrekken.
De manier waarop Marseille, Antwerpen en Utrecht het groeiende probleem van jeugdcriminaliteit begrijpen en aanpakken, verschilt van elkaar en wordt sterk beïnvloed door hun demografische context en specifieke sociaal-culturele dynamieken. Om die reden komen deze verschillen ook duidelijk naar voren in het beleid en de praktijk van interventies met kwetsbare jongeren.

Marseille is een dynamische mediterrane stad, en tegelijk de oudste en op één na grootste stad van Frankrijk. Als havenstad is haar identiteit gevormd door eeuwen van migraties, uitwisselingen en culturele gelaagdheid, wat heeft geleid tot een unieke mix van Zuid-Europese en Noord-Afrikaanse invloeden. De ongeveer 870.000 inwoners zijn verspreid over 111 verschillende wijken, waarvan sommige – vooral in het noorden – tot de meest sociaaleconomisch kwetsbare van Europa behoren.
Marseille wordt gekenmerkt door een bruisende energie, met gevels vol street art, een uitgesproken stedelijke cultuur rond rapmuziek en populaire expressievormen. Dat alles maakt de stad tot een symbool van creativiteit, maar ook van verzet en veerkracht. Achter die culturele dynamiek gaat echter een complex sociopolitiek landschap schuil, getekend door structurele ongelijkheden, ruimtelijke segregatie en de marginalisering van jongeren.
De belangrijkste problemen waar Marseille mee kampt, zijn hoge jeugdwerkloosheid, snelle gentrificatie en een diepgewortelde illegale drugshandel, die bijdragen aan een beeld van gevaar en uitsluiting. In die context zijn initiatieven ontstaan die jongeren zien als actoren van verandering, en hen ondersteunen om hun competenties en vaardigheden te richten op constructieve levenspaden. Naast empowerment is een ander doel sociale inclusie en socio-culturele betrokkenheid, zowel lokaal als op Europees niveau.
Het positieve effect van deze initiatieven wordt zichtbaar wanneer jongeren uit kwetsbare wijken meer zelfvertrouwen krijgen, educatieve en professionele trajecten uitbouwen en verantwoordelijkheid opnemen voor hun toekomst als actieve burgers. Door samenwerking tussen lokale partners en spelers uit vorming en belangenbehartiging, focussen dit soort projecten op vertrouwen, zichtbaarheid en solidariteit. Zo krijgen gemarginaliseerde jongeren de kans om in hun toekomst te investeren en worden hun concrete kansen als motoren van sociale verandering vergroot.

Antwerpen is een bruisende, multiculturele Belgische stad waar diversiteit een kernonderdeel vormt van de stedelijke identiteit. Met meer dan 536.000 inwoners en haar historische waterwegen is het een van de grootste havens van Europa en een belangrijke economische motor, wereldwijd bekend om de diamanthandel. Tegelijk wordt de stad geconfronteerd met uitdagingen zoals drugshandel en illegale criminele netwerken.

Het is een stad van contrasten, waar historische architectuur naast moderne innovatie staat en verschillende culturen, talen en tradities samenleven. Achter deze mozaïek gaat echter een diepere sociale complexiteit schuil: ongeveer één op de drie kinderen wordt in armoede geboren, vaak met een migratieachtergrond, wat bestaande sociale scheidslijnen verder uitvergroot.

Om deze tendens tegen te gaan, ontstaan steeds meer lokale jeugdinitiatieven die inzetten op het versterken van jongeren in kwetsbare situaties, zodat zij zich bewust worden van hun maatschappelijke rol, hun rechten en hun toekomst. Werken met jongeren vanuit empowerment betekent vertrekken vanuit hun geleefde ervaringen en hen laagdrempelige, inclusieve trajecten aanbieden die hun talenten, vaardigheden en sociaal-culturele competenties versterken. Dat vraagt ook dat we traditionele patronen bevragen, beleid beter afstemmen op reële noden en lokale organisaties – vaak gedragen door vrijwilligers – de nodige ruimte en ondersteuning geven.

…de nodige tools om duurzame en effectieve praktijken uit te bouwen. Daarom stimuleert de stad Antwerpen een jongerengeoriënteerde aanpak, waarbij kansen gecreëerd worden voor jongeren om concrete leemtes op te vullen op het vlak van onderwijs, huisvesting, werk, cultuur, maar ook politiek en het dagelijkse leven.

Werken mét en vóór jongeren betekent dus inzetten op een tastbare verbetering van hun huidige leefomstandigheden én tegelijk proberen om systeemreacties te hertekenen. Zo wordt zichtbaar dat de hele samenleving baat heeft bij jongeren die gezien, gehoord en ondersteund worden.

De Nederlandse stad **Utrecht** is een belangrijk multicultureel centrum met ongeveer 375.000 inwoners. Het is een levendige studentenstad én economisch knooppunt, met zakendistricten en grachten die toeristen aantrekken.

Utrecht is tegelijk een stad waar diversiteit en sociale uitdagingen samenkomen: multiculturaliteit floreert, maar ongelijkheden en segregatie blijven bestaan. Hoewel de stad zich profileert als een plek waar iedereen zich thuis kan voelen, blijven er hardnekkige problemen.

Die raken vooral jongeren uit sociaaleconomisch kwetsbare en gemarginaliseerde milieus, die te maken krijgen met structurele discriminatie in huisvesting, werk en juridische kwesties. Zij botsen op stigma, financiële moeilijkheden en een gebrek aan zinvolle jobkansen, waardoor hun kwetsbaarheid voor criminaliteit toeneemt.

Dit versterkt de generatiearmoede en vergroot vooral het algemene wantrouwen tegenover instellingen en autoriteiten. Daarom heeft de stad Utrecht een stadsproject ontwikkeld voor jongeren in kwetsbare situaties, met als doel hen tools en een veilige ruimte te bieden waarin ze hun eigen doel kunnen ontdekken en hun veerkracht kunnen opbouwen.

Dit project gaat verder dan klassieke jeugdprogramma's: het stimuleert solidariteit en actief burgerschap, met de ambitie om de stem van jongeren luider te laten klinken in politieke besluitvorming. Daarnaast wil het project jongeren niet alleen in contact brengen met betekenisvolle professionals, zoals hulpverleners en leerkrachten, maar ook met rolmodellen zoals Mustafa, die vaak levenservaringen delen met de jongeren zelf.

In het algemeen zet Utrecht in op projecten voor jongeren met sociaaleconomische kwetsbaarheden die hun leefperspectief verruimen – cultureel, sociaal, maar ook op het vlak van wonen en inkomen. Zo wordt sociaal engagement verbonden met outreachend werken, en kan Utrecht uitgroeien tot een steeds inclusievere stad én een voorbeeld vormen van hoe jongeren effectief begeleid kunnen worden van marginalisering naar volwaardige inclusie in de samenleving.

NODENANALYSE

Dit rapport onderzoekt de verschillen en gelijkenissen in de noden van kwetsbare jongeren van 15–24 jaar en 24–30 jaar in drie Europese steden: Marseille, Antwerpen en Utrecht. Deze steden delen een aantal gemeenschappelijke uitdagingen, die samenhangen met sociaaleconomische en culturele dynamieken en die mee bepalen welke noden jongeren in kwetsbare posities ervaren.

Jongeren van 15–24 jaar in Marseille, Antwerpen en Utrecht worden geconfronteerd met grote uitdagingen om hun basisnoden op het vlak van onderwijs, cultuur, mentale gezondheid, inkomen, juridische ondersteuning en burgerschap in te vullen.
In Marseille zijn de contrasten tussen centrale en perifere wijken zeer groot: jongeren met een migratieachtergrond leven er vaak in slechte hygiënische omstandigheden, met beperkte toegang tot basisvoorzieningen, nauwelijks studiebegeleiding en minimale geestelijke gezondheidszorg. In de armste buurten, waar deze jongeren sterk geconcentreerd zijn, liggen de cijfers voor vroegtijdige schooluitval hoog, is de jeugdwerkloosheid aanzienlijk en heerst er een algemeen wantrouwen tegenover instellingen en autoriteiten.

Ook de jeugdparticipatie aan het maatschappelijk leven wordt afgeremd door financiële drempels, waardoor jongeren minder in staat zijn hun noden te verwoorden en bij te dragen aan verbetering van hun leefomgeving. Een probleem dat in Marseille vaak terugkomt, is jeugdcriminaliteit, vooral onder jongeren in zeer kwetsbare omstandigheden. Armoede – vaak extreme armoede – is een bepalend kenmerk van die jeugdcriminaliteit in de Franse stad.

De stad Antwerpen kampt met een groeiend probleem van jongeren in thuisloosheid, vooral in wijken waar veel kwetsbare jongeren en jongeren met een migratieachtergrond wonen. Zij worden geconfronteerd met verschillende uitdagingen, waaronder vroegtijdige schooluitval, versterkt door taalbarrières, en een gebrek aan toegankelijke psychologische ondersteuning. Voor jongeren uit gezinnen met een laag inkomen vormen de kosten vaak een bijkomende drempel, waardoor noodzakelijke hulp niet of te laat wordt ingeschakeld en het hulpaanbod minder inclusief is.

"Als de leefsituatie van een jongere onstabiel is, wordt school onbelangrijk. Je bent dan bezig met overleven, niet met het halen van je examen wiskunde."
- Fouad, Skillz Antwerpen VZW

Daardoor hebben jongeren met een verhoogd risico – uit gezinnen met een laag inkomen, met ouders met een migratieachtergrond en zonder diploma – veel minder kans op stabiel, regulier werk. En als ze al werk vinden, is dat vaak laagbetaald en soms zelfs zwart. Dit vergroot hun toch al kwetsbare positie, maakt hen gevoeliger voor sociaal-culturele marginalisering en uiteenlopende vormen van discriminatie, en zorgt er tegelijk voor dat ze sneller geviseerd worden door autoriteiten zoals de politie.
Wat burgerinitiatieven in Antwerpen betreft: die bestaan en zijn actief, maar sociale en economische drempels maken het voor veel jongeren moeilijk om eraan deel te nemen, waardoor ze alsnog aan de zijlijn blijven staan.

Ook in Utrecht maakt financiële onzekerheid – vaak doorgegeven van generatie op generatie – de situatie van jongeren met een verhoogd risico extra complex. Die kwetsbaarheid wordt nog versterkt door middelengebruik, zowel bij ouders als bij de jongeren zelf, én door woononzekerheid. Al deze factoren ondergraven hun leefomstandigheden en hun schoolloopbaan, waardoor hun kansen op werk en op verbetering van hun situatie kleiner worden.
In Utrecht is jeugdcriminaliteit een steeds zichtbaarder en hardnekkiger fenomeen. In tegenstelling tot Marseille is dit niet uitsluitend gelinkt aan armoede, maar vooral aan de sociale status en het geld dat jongeren kunnen verdienen wanneer ze betrokken raken bij criminele netwerken.

> *"Jongeren plegen niet altijd misdrijven uit noodzaak, maar uit een verlangen naar status of omdat het lijkt alsof het de enige weg is naar erkenning."*
> **- J.W. de Koning, wijkagent Utrecht**

Om middelengebruik te voorkomen, biedt de stad jongeren ondersteuning via verslavingsklinieken en buurthuizen, die gratis toegankelijk zijn tot hun 18e verjaardag. Op burgerlijk vlak wordt jongerenparticipatie aangemoedigd via lokale raden, maar hun inbreng wordt zelden echt omgezet in beleid of acties. Dat versterkt hun gevoel van afstand en wantrouwen tegenover instituties.
Dit wantrouwen wordt verder aangewakkerd door de dagelijkse ervaringen van discriminatie waarmee veel jongeren te maken krijgen, waardoor hun geloof in instellingen en autoriteiten verder afbrokkelt.

> *"Het is frustrerend voor jongeren als ze feedback geven of meedoen in raden en daar vervolgens niets mee gebeurt. Op den duur haken ze gewoon helemaal af."*
> **- J.W. de Koning, wijkagent Utrecht**

Ten slotte vertaalt het beperkte onderwijsaanbod zich ook in een gebrek aan jobkansen, wat de jeugdwerkgelegenheid verder onder druk zet.
In het algemeen tonen Marseille, Antwerpen en Utrecht wel inspanningen om kwetsbare jongeren van 15–24 jaar te ondersteunen en structurele ongelijkheid, socio-culturele uitsluiting en beperkte toegang tot economische middelen aan te pakken. Toch volstaan deze inspanningen niet om de leefomstandigheden van deze jongeren wezenlijk en duurzaam te verbeteren, omdat de problemen diep ingebed zijn in het bredere maatschappelijke systeem.

Jongvolwassenen van **24–30 jaa**r in **Marseille**, **Antwerpen** en **Utrecht** worden met gelijkaardige uitdagingen geconfronteerd. Die hebben vooral te maken met huisvesting, onderwijs en werk, cultuur, mentale gezondheid, het juridische systeem en maatschappelijke/politieke participatie.

In Marseille worden jongvolwassenen sterk geconfronteerd met woononzekerheid, versterkt door stijgende huurprijzen en slechte infrastructuur. Onderwijs- en jobkansen voor deze groep zijn beperkt, terwijl culturele initiatieven voor de re-integratie van jongvolwassenen met een strafblad ondergefinancierd zijn en weinig nationale steun krijgen.
De arbeidsmarkt biedt weinig perspectief, waardoor veel jongvolwassenen in de informele economie terechtkomen, wat hun economische instabiliteit en mentale gezondheid verder onder druk zet, terwijl de beschikbare ondersteuning minimaal blijft.
Ook de bureaucratische ondersteuning is vaak te algemeen en weinig toegespitst, waardoor de specifieke juridische en administratieve noden van jongvolwassenen onvoldoende worden ingevuld en zij zich gemakkelijk verliezen in complexe administratieve systemen.

Bij jongvolwassenen groeit het maatschappelijk engagement, dat zich vooral uit in protesten en betogingen.

In Antwerpen blijft wonen voor veel jongvolwassenen vrijwel onbetaalbaar, zeker voor wie niet economisch onafhankelijk is en weinig financiële steun heeft. Op professioneel vlak zitten ze vaak vast in laagbetaalde of informele jobs, onder meer door beperkte toegang tot beroepsopleiding. Hoewel Antwerpen een sterk netwerk van jeugd- en cultuurorganisaties heeft, beperkt de financiële drempel de deelname van jongeren die niet over voldoende middelen beschikken.
Dit heeft ook een impact op hun mentale gezondheid: veel jongvolwassenen worstelen met burn-outklachten en sociale isolatie, wat de vraag naar mentale hulpverlening en initiatieven rond veerkracht vergroot. De economische uitdagingen in Antwerpen weerspiegelen die van Marseille: hoge jeugdwerkloosheid, vooral bij jongeren met een (ouderlijke) migratieachtergrond, en beperkte arbeidsmobiliteit door tijdelijke, informele of onzekere contracten.
Ook op juridisch vlak botsen jongvolwassenen op onduidelijke bureaucratische processen en een gebrek aan ondersteuning. Op civiel niveau stimuleert de stad Antwerpen wel jongerenparticipatie via jeugd- en stadsraden, maar daarin slagen ze er onvoldoende in om gemarginaliseerde jongvolwassenen echt te betrekken, waardoor hun stemmen en noden vaak ongehoord blijven.

In vergelijking met Marseille en Antwerpen heeft Utrecht geen specifieke programma's voor jongvolwassenen, waardoor zij grotendeels op zichzelf zijn aangewezen. Dit wijst erop dat hun situatie weinig verschilt van die van 15–24-jarigen op de eerder genoemde domeinen: mentale gezondheid, middelengebruik, wonen en financiële problemen, die ook hun jobstabiliteit en toegang tot hoger onderwijs ondermijnen.
Deze moeilijkheden wegen op hun schoolloopbaan en positie op de arbeidsmarkt, verslechteren hun langetermijnperspectief en verzwaren hun toch al kwetsbare situatie. Het gebrek aan sociale, mentale en financiële ondersteuning ontmoedigt de burgerparticipatie van jongvolwassenen, wier noden vaak niet worden opgepikt door lokale raden, waardoor hun gevoel van afstand en terugtrekking alleen maar toeneemt.

In het algemeen erkennen alle drie de steden de uitdagingen waar jongvolwassenen (24–30 jaar) mee te maken hebben, maar de verschillen tussen Marseille, Antwerpen en Utrecht liggen in de mate van overheidssteun en in de aanwezigheid én toegankelijkheid van socio-culturele, educatieve, geestelijke gezondheidsdiensten en platforms voor participatie. De inclusiviteit en bereikbaarheid van deze programma's schieten echter tekort, waardoor veel jongvolwassenen in situaties blijven die hun kwetsbaarheid verder vergroten – bovenop het feit dat zij zich al in een complexe levensfase bevinden, gekenmerkt door de overgang naar volwassenheid.

NODENANALYSE JONGEREN VAN 15–24 JAAR

"Tijdens ons werk ontmoeten we regelmatig jongeren zonder stabiele thuis, die toch blijven komen om te schrijven, rappen of gewoon te luisteren — dat zegt alles over hun veerkracht."

- Arno, Chapp De Mic

1

Primaire leef-, essentiële en fundamentele noden

Jongeren toegang geven tot basis- en fundamentele noden betekent dat zij kunnen beschikken over voedzaam eten, stabiele en veilige huisvesting en hygiëneproducten die essentieel zijn voor hun welzijn. Dit houdt ook in dat jongeren in een onzekere woonsituatie extra worden ondersteund om hun veiligheid te waarborgen. In Marseille, Antwerpen en Utrecht hebben jongeren het moeilijk om in deze basisnoden te voorzien, door uitgesproken economische ongelijkheid, woningnood en sociale uitsluiting bij jongeren in kwetsbare posities.

In **Marseille** wordt de kloof tussen het stadscentrum en de buitenwijken steeds zichtbaarder: terwijl bewoners in sommige perifere wijken vooruitgang zien op vlak van economie en huisvesting, gaan de woonomstandigheden in delen van het centrum achteruit, met verouderde infrastructuur, slechte hygiënische omstandigheden en weinig leefruimte. Veel jongeren, zeker met een migratieachtergrond, wonen in onveilige en ongezonde huizen, met beperkte toegang tot basisvoorzieningen.

De wooncrisis wordt bovendien verergerd door hoge werkloosheidscijfers, die de toegang tot betere banen bemoeilijken en jongeren gevangen houden in armoede.

In **Antwerpen** is thuisloosheid onder jongeren een ernstig probleem, zeker[1] omdat velen al van jongs af aan in armoede en sociale uitsluiting leven. De stad telt het hoogste percentage kansarme jongeren van België, wat het vervullen van hun basisbehoeften bemoeilijkt. Veel jongeren groeien op in precaire woonsituaties, met weinig ondersteuning in de overgang naar stabiele huisvesting of financiële onafhankelijkheid. Het gebrek aan voldoende, betaalbare jongerenhuisvesting verergert dit probleem en laat veel jongeren achter in onzekere en kwetsbare leefomstandigheden.

1. Statistiek Vlaanderen, Population in poverty or social exclusion (2025), https://www.vlaanderen.be/statistiek-vlaanderen/inkomen-en-armoede/bevolking-in-armoede-of-sociale-uitsluiting?utm_source=chatgpt.com

NODENANALYSE JONGEREN VAN 15–24 JAAR

Ook in **Utrecht** worden veel jongeren getroffen door financiële onzekerheid, vaak als gevolg van de precaire situatie van hun ouders. Op langere termijn maken beperkte jobkansen en de stijgende kosten van levensonderhoud het moeilijk om financiële onafhankelijkheid te bereiken. Dit probleem wordt verder verergerd door middelenverslaving, die al instabiele leefsituaties onder druk zet en familieverhoudingen extra belast.
Om deze uitdagingen aan te pakken, zet Utrecht stappen om initiatieven uit te bouwen die jongeren ondersteunen bij het verlaten van het ouderlijk huis en het vinden van alternatieve, meer stabiele woonoplossingen.

"Veel van de jongeren die wij ondersteunen, groeien op in gezinnen waar verslaving en instabiliteit de norm zijn. Dáár moet de ondersteuning beginnen."

- H. Alami, Vindplaatsgerichte jeugdwerker

Onderwijsnoden

Onderwijsnoden omvatten toegang tot kwaliteitsvol onderwijs, beroepsopleiding en digitale vaardigheden. Ervoor zorgen dat alle jongeren, ongeacht hun achtergrond, de kans krijgen hun studies af te maken, kan schooluitval verminderen en hun langetermijnkansen op werk verbeteren. Toch blijven er drempels bestaan die jongeren verhinderen de opleiding te krijgen die ze nodig hebben.

In **Marseille** is onderwijskloof diep verankerd in het sociaaleconomische landschap van de stad. Veel scholen, vooral in achtergestelde wijken, kampen met zwakke infrastructuur, overvolle klassen en een gebrek aan middelen. Deze omstandigheden leiden tot lage motivatie bij zowel leerlingen als leerkrachten, met hogere uitvalcijfers tot gevolg. Volgens OESO-gegevens heeft bijna 40% van de leerlingen uit gezinnen met een laag inkomen leerproblemen, tegenover slechts 5% van de leerlingen uit bevoorrechte milieus.[2]

2. OECD PISA 2015 Results: Excellence and Equity in Education. https://www.oecd.org/en/publications/pisa-2015-results-volume-i_9789264266490-en.html

NODENANALYSE JONGEREN VAN 15–24 JAAR

Deze onderwijsachterstand wordt verder versterkt door moeilijke toegang tot onderwijs: lange wachtlijsten en een tekort aan beschikbare schoolplaatsen maken het voor veel leerlingen lastig om hun studies verder te zetten. Dit bestendigt armoede en de sociaal-culturele uitsluiting van kwetsbare jongeren.

In **Antwerpen** liggen de uitvalcijfers het hoogst bij leerlingen met een migratieachtergrond: ongeveer één op de vijf leerlingen[3] (24,3%) verlaat het secundair onderwijs zonder diploma, een tendens die sinds 2017 gestaag verslechtert. Een belangrijke factor is het groeiende aantal leerlingen dat thuis geen Nederlands spreekt, waardoor taalbarrières toenemen en zowel hun schoolresultaten als hun sociale integratie onder druk komen te staan. Daarnaast zorgt het gebrek aan gerichte ondersteuning voor leerlingen die het moeilijk hebben ervoor dat velen zich volledig terugtrekken uit de school en het onderwijssysteem.

"Je houdt jongeren niet op school als ze zich niet gezien voelen. En als taal een muur wordt, groeit die isolatie alleen maar."
- F. Van Den Bosch, UDM

In **Utrecht** liggen de uitvalcijfers eveneens hoog en spijbelen veel leerlingen geregeld. Dat heeft te maken met wantrouwen tegenover onderwijsinstellingen, maar ook tegenover autoriteiten zoals politie en overheid. Veel jongeren zijn ervan overtuigd dat deze instellingen geen verantwoordelijkheid nemen voor hun fouten, wat leidt tot frustratie en afhaken. Dat wantrouwen kan ertoe bijdragen dat jongeren worden aangetrokken door criminele netwerken, waar zogezegd "snel geld" te verdienen valt via alternatieve (illegale) routes buiten het traditionele onderwijssysteem om.

"Veel jongeren spijbelen niet omdat ze lui zijn, maar omdat ze zich op school niet veilig of gezien voelen. Sommigen worden zelfs net buiten de schoolpoort gerekruteerd door criminele netwerken."
- J.W. de Koning, wijkagent Utrecht

3. Leuridan. P., Aantal schoolverlaters zonder diploma nog nooit zo hoog (2024). https://www.voka.be/antwerpen-waasland/nieuws/aantal-schoolverlaters-zonder-diploma-nog-nooit-zo-hoog

NODENANALYSE JONGEREN VAN 15–24 JAAR

3

Culturele noden

Culturele noden draaien om kansen voor zelfexpressie, persoonlijke ontwikkeling en verbinding met de gemeenschap via kunst, sport en andere culturele activiteiten. Dergelijke ervaringen stimuleren creativiteit, identiteitsvorming en sociale inclusie. In steden als Marseille, Antwerpen en Utrecht bepalen economische en sociale ongelijkheden echter vaak in welke mate jongeren kunnen deelnemen aan culturele initiatieven.

In **Marseille** zorgen economische en geografische verschillen voor grote drempels op het vlak van cultuur- en sportparticipatie. Hoewel er programma's bestaan om toegang tot kunst, sport en andere culturele activiteiten te vergroten, slagen veel jongeren uit lage-inkomenswijken er niet in deze plekken te bereiken en ervaren zij sociale uitsluiting. Daardoor kunnen veel jongeren in kwetsbare omstandigheden niet of nauwelijks profiteren van de (vaak schaarse) initiatieven die er wel zijn.

In **Antwerpen** wordt de cultuurparticipatie van jongeren sterk beïnvloed door hun sociaaleconomische achtergrond. Jongeren uit gezinnen met een laag inkomen of met een migratieachtergrond nemen minder deel aan cultuur- en sportactiviteiten. Hoewel er heel wat initiatieven bestaan, sluiten veel jongeren – zeker zij van wie de ouders geen diploma secundair onderwijs hebben – zelden aan bij een sportclub, jeugdvereniging of culturele organisatie.

> *"Culturele plekken sluiten vaak net die jongeren buiten die ze het hardst nodig hebben. Wij werken met muziek omdat ze gratis, toegankelijk en heel persoonlijk is — het geeft jongeren een stem."*
> **- Arno, Chapp De Mic**

NODENANALYSE JONGEREN VAN 15–24 JAAR

Ook in **Utrecht** worden de culturele noden van jongeren vaak niet ingevuld door hun sociaaleconomische situatie, wat ertoe kan leiden dat ze uitgesloten raken van culturele activiteiten. In bestaande culturele initiatieven nemen begeleiders meestal het voortouw: zij proberen jongeren actief te betrekken bij cultuur en kunst, en bieden zo een alternatief traject naast het reguliere onderwijs. Op die manier kunnen deze initiatieven een grote impact hebben op zowel het leven als het onderwijs- en opleidingspad van jongeren.

"Culturele initiatieven moeten meer doen dan jongeren uitnodigen — ze moeten hen versterken. Dat gebeurt pas wanneer jongeren het gevoel hebben dat het podium van hen is."
- K. Van Vondelen, maatschappelijk werker

4

Psychologische en sociale noden

Het beantwoorden van de psychologische en sociale noden van jongeren vraagt om toegankelijke geestelijke gezondheidszorg en veilige ruimtes waar zij terechtkunnen bij emotionele moeilijkheden, pesterijen of problemen thuis. Dit omvat ook plekken waar gratis begeleiding mogelijk is, interventies rond middelengebruik en programma's die emotioneel welzijn stimuleren.

In **Marseille** beschikken jongeren met een verhoogd risico over weinig ouderlijke ondersteuning, omdat de staatssteun in de eerste plaats financieel is en nauwelijks inzet op begeleiding of emotionele steun. De Franse staat voorziet enkel financiële steun via "kinderbijslag", zonder oudertraining of opvoedingsondersteuning. In de meest achtergestelde gebieden ontbreekt het bovendien aan gespecialiseerde structuren die ouders begeleiden in het doorgeven van sociale vaardigheden aan hun kinderen. In het algemeen is er weinig mentale hulpverlening, waardoor problemen vaak onopgelost blijven.

NODENANALYSE JONGEREN VAN 15–24 JAAR

In **Antwerpen** krijgt ongeveer de helft van de jongeren te maken met slachtofferschap, onder meer in de vorm van cyberflashing, fysieke agressie, straatintimidatie of diefstal, en vaak gaat het om herhaald slachtofferschap. Scholen bieden wel enige begeleiding, maar de beschikbare middelen zijn zeer beperkt.
Geweld zoals afpersing en vandalisme doet zich vooral voor op school; fysieke agressie komt het vaakst voor op school, in de publieke ruimte of thuis; terwijl seksuele feiten vooral plaatsvinden op openbare plekken, maar ook in private omgevingen. Dit soort geweld kan blijvende schade veroorzaken bij jongeren als er geen voldoende en passende psychologische ondersteuning wordt voorzien.

"De helft van de problemen die we zien, is onzichtbaar. Jongeren dragen trauma, frustratie en angst met zich mee — maar er zijn niet genoeg diensten om hen echt te ondersteunen."

- Fouad, Skillz Antwerpen vzw

Om kwetsbare jongeren met mentale problemen te ondersteunen, biedt de stad **Utrecht** gratis toegang tot verslavingsklinieken voor jongeren onder de 18 jaar; voor meerderjarigen worden de kosten gedekt via de ziekteverzekering. Daarnaast zijn er buurtcentra die jongeren een oordeelvrije ruimte aanbieden, waar jeugdwerkers eerst een vertrouwensrelatie opbouwen voordat ze dieper ingaan op de onderliggende problemen. Deze centra werken vaak samen met lokale organisaties om kwetsbare jongeren beter en gerichter te ondersteunen.

"Voor je over verandering kunt praten, moet je eerst vertrouwen opbouwen. Dat gebeurt in kleine, consequente momenten, niet tijdens intakegesprekken."

- F. Van Den Bosch, UDM

NODENANALYSE JONGEREN VAN 15–24 JAAR

5

Economische noden

Om in de economische noden van jongeren te voorzien, zijn financiële ondersteuning, jobkansen en trajecten van opleiding en begeleiding noodzakelijk. Het gaat onder meer om studiebeurzen, betaalde stages en beroepsgerichte opleidingen die armoede helpen voorkomen en de economische onafhankelijkheid en inzetbaarheid van jongeren vergroten.

In **Marseille** is er een tekort aan professionele kansen voor jongeren en ligt het aandeel inactieve jongeren hoog (24%), waardoor velen uitwijken naar de informele economie. De beperkte arbeidsmobiliteit houdt jongeren vast in laagbetaalde jobs of werkloosheid. In totaal wordt 24% van de 15- tot 24-jarigen als inactief beschouwd. Hoewel de professionele vooruitzichten beperkt zijn, kan deze tendens doorbroken worden via mentorschapsprogramma's en betere toegang tot beroepsopleidingen, zodat ook werkloze jongeren meer kansen krijgen.

In **Antwerpen** nemen veel jongeren een studentenjob, deeltijdse of vakantiejob om zichzelf te ondersteunen. Jongeren uit gezinnen met financiële moeilijkheden werken daarbij vaker uit noodzaak, maar botsen tegelijk op meer drempels naar stabiel werk. Jongeren met een migratieachtergrond hebben bovendien minder kans op een zekere baan.
Studenten in het hoger onderwijs hebben veel vaker werk (77,7%) dan leerlingen in het secundair (42,6%), die minder kwalificaties hebben. Dit vergroot de economische kwetsbaarheid van die laatste groep.

" Sommige van onze jongeren doen alles 'zoals het hoort' — ze gaan naar school, ze werken — en toch blijven ze steken in informele jobs die nergens naartoe leiden."

- Fouad, Skillz Antwerpen vzw

NODENANALYSE JONGEREN VAN 15–24 JAAR

In **Utrecht** kampen veel jongeren met schulden, vooral door de hoge kostprijs van onderwijs. Hoewel er organisaties zijn die financiële vorming aanbieden rond budgetteren en huishouden, blijft de toegang tot studiebeurzen beperkt door strikte voorwaarden waar kwetsbare jongeren vaak niet aan voldoen. Daardoor blijven zij zonder voldoende financiële ondersteuning. Meer inclusieve beursregelingen en gerichte financiële steun zouden kunnen helpen om deze kloof te dichten.

> *“ We zien jongeren zwart werken, gewoon om hun familie te helpen. Ze zijn niet lui — ze proberen te overleven.”*
> **- H. Alami, Vindplaatsgerichte jeugdwerker**

Bureaucratische en juridische noden

Uitdagingen op het vlak van juridische en bureaucratische noden vragen om ondersteuning bij rechtsbescherming en hulp bij documenten voor school, verblijfsvergunning, werkvergunningen of migratiekwesties (persoonlijk of binnen het gezin), maar ook bij problemen met instellingen of vertegenwoordigers daarvan, zoals politie en school. Deze uitdagingen zijn extra groot voor migranten, asielzoekers en jongeren uit kwetsbare milieus, die in veel gevallen onvoldoende informatie hebben.

In **Marseille** ervaren jongeren veel moeilijkheden met administratieve procedures door een gebrek aan kennis over gemeentelijke diensten. Jeugdorganisaties springen hier vaak bij: zij helpen met het invullen van documenten en bieden ondersteuning aan jongeren uit gemarginaliseerde groepen die in conflict zijn geweest met instellingen. Omdat veel jongeren weinig vertrouwen hebben in die instellingen, is het voor hen echter moeilijk om hulp te vragen – eerder voelen ze de neiging om zich ertegen te verzetten.

NODENANALYSE JONGEREN VAN 15–24 JAAR

In **Antwerpen** hebben jongeren, zeker migranten en asielzoekers, het moeilijk met administratie rond verblijfsvergunningen, werkvergunningen, documenten en toegang tot onderwijs. Dit verergert de situatie van jongeren die ook worstelen met het leren van Nederlands, wat hun sociale inclusie verder onder druk zet.
Het uitbouwen van gespecialiseerde ondersteuningsdiensten voor migrantenfamilies kan hen duidelijkere informatie, juridische hulp en gerichte ondersteuning bieden, zodat deze jongeren zich beter en duurzamer kunnen integreren in België.

"Zelfs als professionals worstelen we soms om ons een weg te banen door het systeem. Stel je dan voor hoe dat is voor een 17-jarige zonder steun."
- F. Van Den Bosch, UDM

In **Utrecht** worden gemarginaliseerde jongeren geconfronteerd met discriminatie in zowel onderwijs als werk, wat hun ontwikkelingskansen ernstig beperkt. Ze hebben vaak weinig zicht op hun rechten en bescherming op de werkvloer, waardoor ze extra kwetsbaar zijn voor uitbuiting door werkgevers.
Dit alles draagt bij aan een algemeen wantrouwen tegenover instellingen, waardoor jongeren steeds minder geneigd zijn hulp te zoeken wanneer ze met juridische of bureaucratische problemen te maken krijgen.

"Veel jongeren weten niet eens welke rechten ze hebben op het werk. Dat maakt hen makkelijke doelwitten voor uitbuiting."
- K. Van Vondelen, maatschappelijk werker

NODENANALYSE JONGEREN VAN 15–24 JAAR

7

Burgerlijke en gemeenschapsnoden

Burgerlijke en gemeenschapsnoden hebben te maken met het informeren en sensibiliseren van jongeren over hun rechten, maar ook over hun plichten als burger, en met het ondersteunen van hun integratie in de samenleving. Dit omvat ook het stimuleren van actieve jongerenparticipatie in lokale initiatieven, die toegankelijker gemaakt moeten worden, en het aanbieden van platforms waarop jongeren hun mening kunnen uiten over maatschappelijke en mondiale thema's.

In **Marseille** werd in 2015 burgerschapseducatie in scholen ingevoerd, maar de impact blijft beperkt, omdat veel jongeren zich buiten het formele onderwijs niet verbinden aan burgerinitiatieven. Hoewel de jongerenparticipatie in protesten en sociale bewegingen is toegenomen, blijft de toegang tot officiële vormen van vertegenwoordiging laag. Deelname aan de jeugd- of stadsraad in Marseille vraagt een financiële bijdrage en is daardoor niet inclusief: jongeren uit gezinnen met een laag inkomen worden uitgesloten van lokale besluitvorming.

In **Antwerpen** hebben veel jonge migranten het moeilijk om aansluiting te vinden bij sociale, culturele en burgerinitiatieven, onder meer door taalbarrières en een beperkt netwerk. Daardoor blijft hun deelname aan bijvoorbeeld participatieprojecten vaak laag. Ondanks verschillende lokale initiatieven neemt ongeveer 40% van de meest kwetsbare jongeren niet deel aan buurtinitiatieven, sportclubs of jeugdorganisaties. Dat heeft verschillende oorzaken: gebrek aan informatie over bestaande activiteiten, taalmoeilijkheden, sociale drempels en financiële obstakels, zoals deelnamekosten en vervoer. Daardoor zijn burgerinitiatieven in de praktijk niet altijd inclusief en dreigen net die jongeren uitgesloten te worden die de betrokkenheid het hardst nodig hebben.

" We proberen jongeren te betrekken bij beleidsdiscussies, maar veel van hen hebben het gevoel dat het zinloos is omdat er toch niets verandert. Sommige plekken zijn voor hen niet écht toegankelijk."

- Fouad, Skillz Antwerpen vzw

NODENANALYSE JONGEREN VAN 15–24 JAAR

In **Utrecht** bieden wijkraden in kwetsbare buurten jongeren de mogelijkheid om mee na te denken over stadsontwikkeling en beslissingen, waarmee formeel wordt erkend dat hun stem belangrijk is voor het vormgeven van de lokale gemeenschap.
In de praktijk blijken deze initiatieven echter vaak weinig doeltreffend, omdat de inbreng van jongeren zelden echt wordt meegenomen in de uiteindelijke beleidsbeslissingen. Op lange termijn kan dit leiden tot politieke en maatschappelijke ontgoocheling, waardoor jongeren zich terugtrekken uit het publieke leven en hun kwetsbaarheid en sociale marginalisering verder toenemen.

"Jongeren willen deel van de oplossing zijn, maar als hun inbreng niet serieus wordt genomen, haken ze af – en vervolgens geeft het systeem hén de schuld."
- J.W. de Koning, wijkagent Utrecht

NODENANALYSE JONGEREN VAN 24–30 JAAR

1

Primaire leef-, essentiële en fundamentele noden

Een van de basis-, essentiële en fundamentele noden voor jongvolwassenen tussen 24 en 30 jaar is stabiele en betaalbare huisvesting. Omdat deze levensfase vaak in het teken staat van het zoeken naar zelfstandigheid, is het belangrijk om woonoplossingen te voorzien voor wie hoger onderwijs volgt of een carrière opstart, met aandacht voor betaalbare en duurzame huisvesting.

In **Marseille** is woononzekerheid een prangend probleem, versterkt door stijgende huurprijzen en een gebrek aan betaalbare woningen, waardoor jongvolwassenen in precaire leefomstandigheden terechtkomen.

In **Antwerpen** doen zich gelijkaardige problemen voor rond betaalbaar wonen, zeker voor jongvolwassenen met beperkte financiële onafhankelijkheid. De toegang tot veilige, betaalbare en jongerenvriendelijke huisvesting blijft beperkt, vooral voor wie al in een kwetsbare woonsituatie zit. Veel jongvolwassenen, zeker uit kansarme milieus, hebben het moeilijk met hoge huurprijzen en de algemene stijgende kosten van levensonderhoud, en botsen tegelijk op een beperkte toegang tot basisvoorzieningen zoals duurzame energie en gezonde voeding.

“ Sommige van onze jongeren doen alles ‘zoals het hoort’ — ze gaan naar school, ze werken — en toch blijven ze hangen in informele jobs die nergens naartoe leiden. Huisvesting wordt dan gewoon nog een extra doodlopend spoor.”

- Fouad, Skillz Antwerpen vzw

Ook in **Utrecht** streven de meeste jongvolwassenen naar zelfstandigheid, maar zij beschikken vaak niet over voldoende financiële middelen om echt op eigen benen te staan. Daarbovenop komt dat de samenwerking tussen verschillende diensten die hen concreet zouden kunnen ondersteunen, onvoldoende op elkaar is afgestemd. Daardoor blijven hulp en begeleiding versnipperd, in plaats van de overgang naar volwassenheid van jongeren écht te versterken.

“Veel van de jongeren die wij ondersteunen, groeien op in gezinnen waar verslaving en instabiliteit de norm zijn. Dáár moet de ondersteuning beginnen.”

- H. Alami, Vindplaatsgerichte jeugdwerker

NODENANALYSE JONGEREN VAN 24–30 JAAR

2

Onderwijsnoden

Inspelen op onderwijsnoden betekent dat jongvolwassenen kunnen blijven leren en nieuwe vaardigheden ontwikkelen. Dat kan via beroepsgerichte trajecten, workshops, trainingen en certificeringen die hen toelaten hun competenties verder uit te bouwen terwijl ze studeren, of een loopbaan op te bouwen door hun perspectieven en jobkansen te verruimen.

In **Marseille** is er weinig kennis en toegang tot informatie over beschikbare financiële steun en onderwijskansen voor jongvolwassenen, waardoor zij minder snel studies of een beroepsopleiding opnemen. Een groot probleem is het gebrek aan financiering voor scholen, ook al voorziet de stad in sociale steun voor zowel studenten als jongvolwassenen.

In **Antwerpen** blijven veel jongvolwassenen hangen in laagbetaalde of precaire jobs door een gebrek aan loopbaanbegeleiding, jobcoaching en voldoende beroepsgerichte opleidingen. Velen belanden in werk dat ze niet graag doen, werken informeel of hebben geen toekomstperspectief door tijdelijke contracten.

Ondanks inspanningen om hen op de arbeidsmarkt te integreren, blijft het ondersteuningsaanbod versnipperd, waardoor ze vaak niet over de nodige tools beschikken om gerichte en vakspecifieke opleidingen te volgen. Dat ontneemt hen het uitzicht op stabiel werk op lange termijn.

> *"Je kan niet verwachten dat mensen een toekomst opbouwen als alle opleidingen onbereikbaar of niet relevant aanvoelen. We moeten onderwijs verbinden met hun realiteit."*
> **- Arno, Chapp De Mic**

In **Utrecht** is er bij veel jongvolwassenen sprake van een gebrek aan basis- en studievaardigheden. Daarom werkt de stad samen met M&K, dat programma's aanbiedt ter ondersteuning van hun educatieve en persoonlijke ontwikkeling. De focus ligt op het aanleren van praktische vaardigheden zoals financiële geletterdheid, het schrijven van motivatiebrieven en probleemoplossend denken.
Deze opleidingen helpen jongvolwassenen beter begrijpen hoe ze hun weg kunnen vinden in administratieve systemen en versterken vaardigheden die nodig zijn om verder te studeren of werk te vinden.

NODENANALYSE JONGEREN VAN 24–30 JAAR

3

Culturele noden

De culturele noden van jongvolwassenen spelen een fundamentele rol in hun identiteitsvorming, persoonlijke ontwikkeling en actief burgerschap. Het gaat om het faciliteren van culturele uitwisselingsprogramma's waar jongvolwassenen zich kunnen uiten, aan activisme kunnen doen en kunnen bijdragen aan maatschappelijke vooruitgang, terwijl ze tegelijk kansen krijgen om nieuwe vaardigheden te ontwikkelen.

In **Marseille** is de toegang tot vrijetijds- en sportactiviteiten beperkt en neemt die nog verder af na de leeftijd van 26 jaar, waardoor jongvolwassenen steeds moeilijker aansluiting vinden bij dergelijke initiatieven. Er bestaan wel programma's die zich specifiek richten op jongvolwassenen met een criminele achtergrond, via culturele en educatieve trajecten die hen onder meer stimuleren om een diploma te behalen. Deze initiatieven krijgen echter geen structurele steun van de Franse overheid.

De stad **Antwerpen** beschikt over een sterk netwerk van jeugdorganisaties die werken aan de culturele ontwikkeling van jongvolwassenen en daarbij expliciet proberen jongeren uit kwetsbare en gemarginaliseerde achtergronden te bereiken.

Deze organisaties boeken veel succes en slagen erin een aanzienlijk aantal nieuwe jongeren te betrekken, wat hun cultuurparticipatie vergroot. Toch blijft betaalbaarheid een grote drempel: veel jongvolwassenen kunnen zich culturele programma's, kunstworkshops of sportclubs niet veroorloven, waardoor zij uitgesloten blijven van dergelijke ervaringen. Dat vergroot niet alleen culturele, maar ook sociale verschillen.

> *"Culturele participatie is krachtig, maar nog altijd een privilege. Zodra het geld kost, worden kwetsbare jongeren automatisch uitgesloten."*
> **- F. Van Den Bosch, UDM**

NODENANALYSE JONGEREN VAN 24–30 JAAR

In **Utrecht** hangen de culturele noden van jongvolwassenen samen met persoonlijke groei, toekomstplanning en sociale integratie. Lokale initiatieven willen hun individuele vaardigheden versterken, hen helpen hun dromen te verkennen en concrete doelen te formuleren. De uitdaging daarbij is om peergroepen te vormen rond gelijkaardige doelen, met respect voor ieders traject en persoonlijke achtergrond.

Psychologische en sociale noden

Inspelen op de psychologische en sociale noden van jongvolwassenen betekent hun mentaal welzijn en emotionele veerkracht versterken – een basisvoorwaarde voor hun persoonlijke én professionele groei. Deze ondersteuning helpt hen ook bij het opbouwen van relaties, het vinden van een evenwicht tussen werk en privé, het omgaan met stress en het voorkomen van burn-out. Psychologische hulp kan daarnaast bestaan uit gespecialiseerde begeleiding bij verslavingsproblemen en gerichte ondersteuning bij specifieke trauma's.

Jongvolwassenen in kwetsbare situaties in **Marseille** hebben nood aan ondersteuningsprogramma's die hen helpen instromen in onderwijs of beroepsopleiding. Ze hebben ook behoefte aan erkenning van eerder gevolgde opleidingen of trajecten, zodat die kunnen dienen als nieuw vertrekpunt.

In **Antwerpen** is er een groeiende vraag naar betaalbare psychologische hulp: psychotherapie, begeleiding, crisisinterventie en workshops rond stresshantering. Die nood is groot bij jongvolwassenen, omdat velen moeite hebben om werk, studie en privéleven in balans te houden, met verhoogde risico's op angst, depressie, burn-out en isolatie. Daarnaast hebben ze meer nood aan plekken waar ze gelijkgestemden, culturele groepen en lokale netwerken kunnen ontmoeten, om zo zelfvertrouwen en een sterker identiteitsgevoel op te bouwen. Hetzelfde geldt voor programma's die jongeren vaardigheden en tools aanreiken om met mislukkingen, afwijzing en levensuitdagingen op een meer constructieve manier om te gaan.

NODENANALYSE JONGEREN VAN 24–30 JAAR

5

"Jongvolwassenen balanceren vaak tussen overleven en ambitie. Als we hun stress en burn-out niet aanpakken, haken ze vroeg of laat af uit elk systeem waar we hen in proberen te krijgen."

- Fouad, Skillz Antwerpen vzw

Emotioneel welzijn is een groot aandachtspunt voor jongvolwassenen in **Utrecht**, zeker voor wie met verslaving kampt. Er bestaan ondersteuningsprogramma's die focussen op het versterken van hun mentale gezondheid, met interventies gericht op het behalen van langetermijndoelen. Die worden aangevuld met diensten die individuele begeleiding en op maat gemaakte ontwenningstrajecten aanbieden.
Toch ontbreekt vaak een benadering waarin kwetsbare jongvolwassenen worden gezien als mensen met potentieel, in plaats van als problemen die opgelost moeten worden.

Economische noden

Inspelen op de economische noden van jongvolwassenen betekent dat zij economische zelfredzaamheid en werkzekerheid kunnen opbouwen. Dat vraagt om toegang tot degelijk betaalde jobs die aansluiten bij hun kwalificaties en vaardigheden, én om ondersteuning richting duurzame tewerkstelling en financiële stabiliteit.
In **Marseille** is er een mismatch tussen de competenties van jongvolwassenen en de vraag op de arbeidsmarkt, waardoor velen onder hun niveau werken of in de informele economie terechtkomen. Dit gebrek aan werkzekerheid en doorgroeikansen belemmert hun loopbaanmobiliteit en economische veiligheid, en maakt de overstap naar duurzame tewerkstelling moeilijk.

Ook in Antwerpen werken veel jongvolwassenen informeel omdat er weinig doorgroeimogelijkheden zijn. De jeugdwerkloosheid blijft hoog, zeker bij jongeren met een migratieachtergrond en jongeren uit lage-inkomensgezinnen.

NODENANALYSE JONGEREN VAN 24–30 JAAR

Velen hebben tijdelijke contracten of korte, onzekere jobs zonder uitzicht op professionele groei. Jongeren zonder diploma secundair onderwijs lopen daarbij een nog groter risico op langdurige werkloosheid en financiële instabiliteit.
Daarbovenop is de begeleiding van sociaal kwetsbare jongvolwassenen in hun zoektocht naar werk onvoldoende uitgebouwd, waardoor zij zich vaak aan hun lot overgelaten voelen.

> *"Veel jongeren komen bij ons mét talent, maar zonder toegang. Geen netwerk, geen vast contract, geen groeipad – en dan is men verbaasd als ze het opgeven."*
> **- Arno, Chapp De Mic**

In **Utrecht** hangen de economische noden van jongvolwassenen vooral samen met de nood aan financiële onafhankelijkheid en duurzame inkomenszekerheid. Een gebrek aan financiële geletterdheid en economische empowerment ondermijnt hun vermogen om persoonlijke en professionele doelen te bereiken. Zowel op economische kennis als op versterking van hun positie inzetten, is daarom een cruciale stap om hun levensaspiraties binnen de samenleving waar te maken.

Bureaucratische en juridische noden

Voor jongvolwassenen kunnen juridische en administratieve processen een grote uitdaging vormen, zeker als het gaat om contracten, verblijfsvergunningen, arbeidsrechten en internationale mobiliteit. Het is daarom belangrijk dat zij toegang hebben tot advies, administratieve hulp en ondersteuning bij juridische procedures of het aanvragen van sociale uitkeringen, zeker wanneer voorwaarden en informatie onduidelijk zijn. Dat betekent: hen actief begeleiden en informatie begrijpelijk maken via toegankelijke, laagdrempelige ondersteuning.

In **Marseille** biedt de staat wel algemene hulp, maar het ontbreekt aan gerichte programma's voor jongvolwassenen, vooral wanneer zij ondersteuning nodig hebben bij documenten, juridische kwesties of verblijfsstatuten. Ze kunnen wel administratieve hulp krijgen, maar die is vaak erg algemeen en sluit niet voldoende aan bij hun specifieke noden. Heldere begeleiding rond juridische vragen ontbreekt, waardoor veel jongvolwassenen zich verloren voelen in complexe bureaucratische procedures.

NODENANALYSE JONGEREN VAN 24–30 JAAR

De situatie in **Antwerpen** lijkt sterk op die in Marseille en wordt eveneens gekenmerkt door een complexe bureaucratie, waardoor het voor jongvolwassenen moeilijk is om juridische en administratieve ondersteuning te krijgen. De uitdagingen hebben te maken met procedures rond identiteitsdocumenten, verblijfsvergunningen, sociale zekerheid en fiscale registratie.
Waar informatie wél beschikbaar is, is die vaak onduidelijk, wat het oplossen van administratieve problemen bemoeilijkt. Er is nood aan meer helderheid over stemrecht, én aan laagdrempelige vormings- en belangenbehartigingsprogramma's die jongvolwassenen helpen hun rechten te beschermen en met meer vertrouwen door bureaucratische systemen te navigeren.

> *"Zelfs professionals raken verdwaald in het systeem — stel je voor hoe overweldigend het is voor een 24-jarige zonder iemand die hen begeleidt."*
> **- F. Van Den Bosch, UDM**

Ook kwetsbare jongvolwassenen in **Utrecht** hebben het vaak moeilijk om hun weg te vinden in bureaucratische en juridische systemen, met problemen rond contracten, verblijfstatus en gezondheidszorg. Sommige lokale organisaties bieden juridische en administratieve ondersteuning en helpen jongeren om procedures te begrijpen en hun rechten te kennen.
Toch ontbreekt het aan meer structurele trajecten die persoonlijke, praktische hulp bieden en echt een verschil maken in hun dagelijkse leven en hun toekomstoriëntatie.

7

Burgerlijke en gemeenschapsnoden

Inspelen op deze noden betekent dat we hen aanmoedigen om zich als lokale én mondiale burgers te engageren, met aandacht voor sociale rechtvaardigheid, inclusie en actieve deelname aan besluitvormingsprocessen. Dit houdt in: het ondersteunen van door hen gedragen sociale initiatieven, het stimuleren van activisme en vrijwilligerswerk, en het creëren van veilige ruimtes waar ze vrij hun mening kunnen uiten en zo een betekenisvolle bijdrage kunnen leveren.

NODENANALYSE JONGEREN VAN 24–30 JAAR

In **Marseille** neemt het burgerengagement toe, vooral via betogingen en jongereninitiatieven rond politieke betrokkenheid. Jongvolwassenen organiseren zich rond thema's als gezondheidszorg, onderwijs, werk en culturele rechten, en werken zo beleidsvoorstellen uit die in de gemeenteraad besproken kunnen worden. Deze initiatieven tonen een groeiende interesse van jongeren in politieke participatie, maar vaak komen zij pas in beweging als er een crisis is of wanneer problemen een kritiek punt bereiken. Protest wordt zo een manier voor jongeren om hun bezorgdheden te uiten en hun stem te laten horen bij beleidsmakers.

Stad **Antwerpen** biedt jongvolwassenen toegang tot de lokale politiek via jeugdraden en vormen van participatieve democratie, waardoor zij kunnen meedenken over en bijdragen aan lokaal beleid. Deze initiatieven tonen de wil om de kloof tussen jongeren en overheid te verkleinen en jongeren een actieve, in plaats van marginale, rol te geven. Daarnaast zijn er veel vrijwilligersprojecten, lokaal activisme en buurtinitiatieven, maar er is extra inspanning nodig om gemarginaliseerde jongeren te bereiken.

Het is daarom essentieel om projecten te ontwikkelen die tegelijk het burgerengagement van jongeren versterken én hun sociale inclusie bevorderen, in het bijzonder voor wie zich in de meest kwetsbare situaties bevindt.

In **Utrecht** betekent inspelen op burgerlijke en gemeenschapsnoden dat er wordt ingezet op inclusie, sociale rechtvaardigheid en actief burgerschap. Lokale initiatieven ondersteunen de deelname en betrokkenheid van jongvolwassenen via informatie en toeleiding naar projecten in de buurt. Toch ontbreekt het vaak aan écht veilige en inclusieve plekken waar zij zich gehoord en begrepen voelen, ongeacht hun achtergrond, gender of etniciteit.
Daarom is het cruciaal dat organisaties nauwer samenwerken en elkaars initiatieven zichtbaar maken, zodat jongeren meer vertrouwen krijgen in de projecten die in hun gemeenschap worden opgezet.

"Je bouwt geen burgerengagement op symbolische gebaren. Als de stemmen van jongeren wel gehoord maar nooit gebruikt worden, wordt het toneel."
- J.W. de Koning, wijkagent Utrecht

5 STAPPENMODEL

1 STAP 1: GOING OUT AND BEING THERE

De categorie 'kwetsbare jongeren' verwijst naar een heterogene groep jonge mensen die in onstabiele levensomstandigheden leven en die één of meerdere ernstige problemen ervaren of dreigen te ontwikkelen, zoals schoolfalen of -uitval, mentale gezondheidsproblemen, middelen- en/of alcoholgebruik, werkloosheid, langdurige armoede, delinquentie en ernstig crimineel gedrag (Arbreton et al., 2005; Quinn, 1999). Deze jongeren groeien vaak op in gezinnen die zelf als kwetsbaar worden beschouwd en krijgen daardoor te maken met meervoudige sociale en psychologische moeilijkheden (Treskon, 2016).

"Wij gaan de straat op omdat veel jongeren niet naar óns komen – niet uit onverschilligheid, maar omdat ze al te vaak teleurgesteld zijn."
- H. Alami, Vindplaatsgerichte jeugdwerker

Door een opeenstapeling van ingrijpende en negatieve levenservaringen zoeken veel jongeren niet spontaan hulp. De moeilijkheden in hun ontwikkeling hebben geleid tot wantrouwen tegenover instanties en publieke diensten, waaronder jeugdbescherming en hulpverlening.
Daarnaast kunnen jongeren, door vroegere of lopende ervaringen, rollen en leefstijlen hebben overgenomen die hen in een soort oppositie plaatsen tegenover gezagsfiguren zoals ouders, leerkrachten, hulpverleners en andere autoriteiten (Klepp & Aarø, 2017).[6]

"Veel van deze jongeren hebben geleerd op instinct te overleven — voor hen staat 'autoriteit' vaak gelijk aan gevaar of teleurstelling."
- F. Van Den Bosch, UDM

5. Filges T, Dalgaard NT, Viinholt BCA, (2022). Outreach programs to improve life circumstances and prevent further adverse developmental trajectories of at-risk youth in OECD countries: A systematic review. Campbell, p.1.

6. Ivi, p.4.

5 STAPPENMODEL

Dat gezegd zijnde vormen “jongeren in risico” (Mäkelä, Mertanen & Brunila, 2021) een brede groep jongeren uit uiteenlopende achtergronden en leefsituaties, die vaak te maken hebben met sociale problemen, moeilijkheden in het onderwijs, een moeizame overgang van school naar werk en beperkte maatschappelijke betrokkenheid. De term “in risico” wordt meestal gebruikt als label voor jongeren die op één of andere manier afwijken van wat als de norm wordt gezien in denken, doen en leven.
Omdat jongeren die als “in risico” worden beschouwd vaak worden gezien als een bedreiging voor economische groei en voor de samenleving, leeft het idee dat zij zo snel mogelijk moeten worden toegeleid naar onderwijs, werk of andere economisch “herkenbare” vormen van activiteit (Kiilakoski, 2014).

“Wij zien hen niet als ‘risicojongeren’ – we zien hen als potentieel dat wacht om ontsloten te worden. Maar eerst moet je, keer op keer, gewoon verschijnen op de plekken waar zij zijn.”
- Arno, Chapp De Mic

Veel zogenoemde “risicojongeren” groeien op in sociaaleconomisch kwetsbare of disfunctionele gezinnen[8] (Treskon, 2016). Ze maken vaak een hele reeks negatieve ervaringen door, zoals armoede, emotionele of fysieke mishandeling en verwaarlozing, uithuisplaatsing, opgroeien bij ouders met een verslaving en instabiele leefsituaties, wat leidt tot een gebrek aan continuïteit in hun schoolloopbaan.
Kwetsbare jongeren missen vaak stabiele referentiefiguren en geschikte volwassen rolmodellen. Dat zorgt ervoor dat ze minder levensvaardigheden ontwikkelen en belemmert hun vermogen om gepaste hulp te zoeken. Na de eerste negatieve ervaringen ontstaat niet zelden een diep gevoel van wrok tegenover instanties en professionals, waardoor kwetsbare jongeren zelden uit zichzelf aankloppen bij hulpverlening.

Veel jongeren – vooral tussen 8 en 25 jaar – hebben negatieve uitkomsten meegemaakt of lopen daar een hoog risico op: mislukken of uitvallen op school, op straat gaan leven, beginnen met middelen- en/of alcoholgebruik, moeilijk werk vinden of werkloos blijven, en leven in langdurige …

7. Mäkelä, K., Mertanen, K., & Brunila, K. (2021). *Outreach youth work and employability in the ethos of vulnerability.* Power and Education, 13(2), pp.100-115, p.101.

8. Filges T, Dalgaard NT, Viinholt BCA, (2022). Outreach programs to improve life circumstances and prevent further adverse developmental trajectories of at-risk youth in OECD countries: A systematic review. Campbell, p.3.
9. Ivi, p.7.

5 STAPPENMODEL

Wanneer gemarginaliseerde jongeren aan hun lot worden overgelaten, lopen zij het risico op lange termijn nog zwaardere problemen te ontwikkelen. Die zijn niet alleen schadelijk voor henzelf, maar hebben ook negatieve gevolgen voor de samenleving.
Bij kwetsbare jongeren betekent "naar buiten gaan en aanwezig zijn" dat we inzetten op hun welzijn, hun kwetsbare leefomstandigheden proberen te verbeteren en preventief werken rond risicogedrag, zoals middelengebruik.[9] Deze levensfase wordt in heel wat gevallen gekenmerkt door extra "risicofactoren",[11] waarvan vroegtijdig schoolverlaten de meest voorkomende is. Dat heeft een diepe impact op het verdere levenstraject van jongeren en gaat vaak samen met middelengebruik, wat hun kwetsbaarheid nog vergroot (Klepp & Aarø, 2017).
Daarom hebben deze jongeren nood aan structurele ondersteuning en aan afgestemde acties van verschillende diensten, waarvan de gezamenlijke inzet hen draagt en versterkt in hun traject, en hen helpt omgaan met uitdagingen die zowel met hun leeftijd als met hun leefsituatie te maken hebben.

"Je moet samenwerken met andere organisaties, met andere mensen, met je netwerk […] of bruggen bouwen naar organisaties."
- F. Van Den Bosch, UDM

Deze jongeren betrekken betekent ook dat je hen actief toeleidt naar zorg- en hulpverleningskanalen, zodat ze hun weg vinden naar maatschappelijk werkers, jeugd- en straathoekwerkers, sociaal-pedagogische professionals en hulpverleners in de gezondheidszorg.

Wat outreachend werken het meest kenmerkt, is dat je jongeren opzoekt in hún leefomgeving. Daarbij richt je je juist op die groep – kwetsbare jongeren – die in de regel het moeilijkst te bereiken is.

"Het belangrijkste aan outreach is dat je niet afwacht. Je moet naar hen toe gaan, hun taal spreken en accepteren dat vertrouwen tijd vraagt."
- J.W. de Koning, wijkagent Utrecht

10. Ivi, p.4.
11. Oldeide, O., Holsen I, Fosse, E., (2020). Youth perspective on outreach service: A safety net for at-risk youth in a municipality, Children and Youth Services Review, p. 116.
12. Ibidem.
13. The city of Oslo (2020), *The Oslostandard for Outreach Work with Vulnerable Young People*, p. 8.

5 STAPPENMODEL

De taak van outreachwerkers bestaat er allereerst in om de noden van jongeren in kaart te brengen en stap voor stap een relatie van wederzijds vertrouwen op te bouwen. Van daaruit kunnen ze jongeren betrekken bij sociaal-educatieve activiteiten. Via die activiteiten worden samen aanknopingspunten en oplossingen gezocht voor de problemen die spelen in de leefwereld en omgeving van de jongere, met als doel verdere marginalisering te voorkomen en sociale integratie te versterken.

"Je ziet niet altijd meteen verandering. Maar je hoort het in hoe ze over zichzelf praten — ze gaan van 'ik kan dat niet' naar 'misschien kan ik het wel'. Dáár begint het."

- Kristel Van Vondelen, maatschappelijk werker

Focussen op de noden van kwetsbare jongeren betekent dat je voorwaarden creëert waarin zij meer autonomie kunnen ontwikkelen en zich beter kunnen aanpassen binnen hun gemeenschap. Deze aanpak wil een duurzaam groeitraject stimuleren, in plaats van enkel snelle oplossingen te bieden die weliswaar korte termijn oplossing geven, maar de onderliggende oorzaken niet aanpakken. Opdat outreach programma's echt effect hebben, is het cruciaal dat ze doordacht ontworpen zijn en verbonden worden met een specifieke dienst of een combinatie van diensten van één of meerdere organisaties die samen dezelfde doelgroep bereiken.

Outreachend werken is een sociale praktijk die ook bestaat uit het ontwikkelen van preventieve en vroege interventies, afgestemd op de individuele noden van elke kwetsbare jongere. Het doel is om problemen te voorkomen, risico's te verkleinen of zo vroeg mogelijk in te grijpen in een levenstraject dat al onder druk staat.

14. Ibidem.
15. Andersson, Björn (2010), Erfarenheter av uppsökande arbete med vuxna och unga vuxna – en rapport baserad på fem forskningcirklar om uppsökande arbete. FoU i Väst/GR, 2010, cit. In The city of Oslo (2020), The Oslostandard for Outreach Work with Vulnerable Young People, p. 8.

5 STAPPENMODEL

Om dit mogelijk te maken, is het essentieel dat outreachwerkers een nabijheidsrelatie opbouwen met de doelgroep, terwijl ze tegelijk een centrale rol opnemen als brugfiguur tussen de jongeren en andere hulp-, sociale en vrijetijdsdiensten.

> *"Wij zeggen vaak: 'wij geven geen oplossingen, we lopen met hen mee tot ze zelf een oplossing creëren.' Dat is echte empowerment."*
> **- Arno, Chapp De Mic**

De methodiek waarop het veldwerk steunt, wordt gekenmerkt door de systematische aanwezigheid van hulp- en praktijkwerkers in de wijken en lokale gemeenschappen waar kwetsbare jongeren leven. Veldwerk in die context betekent dat men probeert de leefomstandigheden van jongeren te verbeteren door de beschikbare middelen tussen jongeren en de lokale gemeenschap anders en beter te organiseren.
Daarvoor is een gestructureerde samenwerking tussen verschillende diensten nodig, met acties die bewust worden afgestemd om positieve veranderingen op individueel én op groepsniveau mogelijk te maken.

Deze acties kunnen er bijvoorbeeld in bestaan jongeren te stimuleren om weg te trekken uit bijzonder problematische omgevingen, door hen te verbinden met socio-culturele initiatieven in hun wijk.
Een ander belangrijk doel van outreachend werken is preventie van middelengebruik en criminaliteit, via vroegtijdige maatregelen en snelle interventies die outreachwerkers, samen met lokale diensten, kunnen bieden. Zo kunnen zij ingrijpen in kwetsbare leefsituaties nog vóór problemen escaleren.

> *"Sommige van deze jongeren staan één beslissing verwijderd van een strafblad — en één gesprek verwijderd van een ander pad."*
> **- Fouad, Skillz Antwerpen vzw**

16. The city of Oslo (2020), The Oslostandard for Outreach Work with Vulnerable Young People, p. 8.

5 STAPPENMODEL

De kern van outreachend werken is dat hulpverleners niet achter hun bureau blijven wachten tot mensen – in dit geval jongeren – zelf om hulp komen vragen, maar dat zij zélf het initiatief nemen om hen op te zoeken en ondersteuning aan te bieden (Van Doorn, 2009; Kruiter & Klokman, 2016). Het vertrekpunt is dat hulpverleners zich begeven in de leefwereld van de mensen die ze willen bereiken (Van der Lans, 2010). Op die manier kan de jeugdwerker stap voor stap een vertrouwensrelatie met de jongere opbouwen, zodat die zich veilig genoeg voelt om zijn of haar problemen en zorgen te delen.
Eens die relatie tot stand is gebracht, kunnen de fundamenten voor wederzijds vertrouwen worden gelegd – iets wat essentieel is om een band van respect en geloof in elkaar te onderhouden tussen jongere en hulpverlener. Dit draagt er waarschijnlijk toe bij dat de kwetsbare situatie van de jongere geleidelijk kan verbeteren.
Door vroegtijdig in te grijpen, kunnen professionals voorkomen dat problemen escaleren en kunnen zij sociaal geïsoleerde groepen verbinden met andere burgers en instellingen (zie Cornelissen & Branssen, 2008; Holsbrink, 2009; Lupi & Schelling, 2009; Matthijssen, 2014; Nicis Institute, 2010; Verplanke & Tonkens, 2013).

Dit zijn enkele van de maatschappelijke voordelen die potentieel gerealiseerd kunnen worden via outreachend werken en door iedereen die deze aanpak in de praktijk brengt.

De essentie van outreachend werken is dat hulpverleners niet achter hun bureau blijven wachten tot jongeren zelf om hulp komen vragen, maar zélf het initiatief nemen: hen actief opzoeken, aanspreken en ondersteuning aanbieden (Van Doorn, 2009; Kruiter & Klokman, 2016). Het vertrekpunt is dat de professional letterlijk en figuurlijk de wereld binnenstapt van de jongeren die hij of zij wil bereiken (Van der Lans, 2010). Zo bouwt de jeugdwerker stap voor stap een vertrouwensrelatie op, zodat de jongere zich veilig genoeg voelt om zorgen en problemen te delen. Eens die band er is, kan een basis van wederzijds vertrouwen ontstaan – cruciaal om een relatie van respect en geloof in elkaar vol te houden. Dat vergroot de kans dat de kwetsbare leefsituatie van de jongere geleidelijk verbetert.

17. Omlo, J., (2017), WAT WERKT BIJ Outreachend werken Kansen en dilemma's voor sociale wijkteams, p.8.

18. Mäkelä, K., Mertanen, K., & Brunila, K. (2021), Outreach Youth Work and Employability in the Ethos of Vulnerability. Power and Education, 13(2), 100-115, p.101.

19. The city of Oslo (2020), The Oslostandard for Outreach Work with Vulnerable Young People, p. 4.

5 STAPPENMODEL

Door vroeg in te grijpen kunnen professionals voorkomen dat problemen escaleren en kunnen zij sociaal geïsoleerde groepen verbinden met andere burgers en instellingen (zie Cornelissen & Branssen, 2008; Holsbrink, 2009; Lupi & Schelling, 2009; Matthijssen, 2014; Nicis Institute, 2010; Verplanke & Tonkens, 2013). Dit zijn enkele van de maatschappelijke voordelen die outreachend werk – en iedereen die het praktiseert – potentieel kan opleveren.

Als we al deze elementen meenemen, ligt de grootste uitdaging van de aanpak “naar buiten gaan en aanwezig zijn” precies bij het bereiken van die jongeren die (nog) geen duidelijke signalen van kwetsbaar gedrag tonen, maar die in werkelijkheid vaak net tot de groep behoren die het meeste nood heeft aan steun.

“Je bereikt jongeren niet met een flyer of een lezing. Je bereikt hen door naast hen te gaan staan, naar hun verhaal te luisteren en de week erna opnieuw op te dagen.”
- F. Van Den Bosch, UDM

2 STAP 2: MAPPING TALENTS & DREAMS

De groep kwetsbare jongeren – die zich in bijzonder precaire omstandigheden bevindt – vraagt in de meeste gevallen niet uit zichzelf om hulp, zelfs niet wanneer dat heel dringend nodig is. Dat gebeurt om verschillende redenen: omdat ze niet goed kúnnen vragen om hulp; omdat ze niet weten bij wie ze terecht kunnen door een gebrek aan informatie over geschikte diensten; omdat ze weinig of geen vertrouwen hebben in hulpverlening en sociale professionals; of omdat ze de ernst van hun eigen situatie niet (h)erkennen.

“Veel van hen denken dat ze niet meer mógen dromen. Daarom beginnen we heel klein — een vaardigheid, een doel, iets dat echt van hen is.”
- Arno, Chapp De Mic

20. Distelbrink, M., Yassine, D., (2023), Aansluiten bij de leefwereld van jongeren. Ondersteuning van meiden bij Girls Forward, Utrecht, p.7.
21. Rauwerdink-Nijland, E. & Metz, J.W. (2019). Werken en leven in de rafelrand. Cijfers over de doelgroep en hun ervaring met het straathoekwerk in Amsterdam en omgeving. Amsterdam: Volksbond Streetcornerwork/ Hogeschool van Amsterdam, Lectoraat Youth Spot in Distelbrink, M., Yassine, D., (2023), Aansluiten bij de leefwereld van jongeren. Ondersteuning van meiden bij Girls Forward, Utrecht, p.7.

5 STAPPENMODEL

Al deze mogelijke scenario's en onderliggende oorzaken verergeren de toch al kwetsbare situatie van gemarginaliseerde jongeren. Daarom is de rol van jeugdwerkers in veel van deze gevallen cruciaal: zij ondersteunen jongeren juist doordat ze aanwezig zijn in hun leefomgeving – op straat, in parken of in jeugd- en gemeenschapscentra.

Op die manier krijgen zij een volledig en realistisch beeld van wat er met kwetsbare jongeren gebeurt, én van de mechanismen in de samenleving die maken dat deze jongeren niet de juiste ondersteuning krijgen.

"Je moet hen ontmoeten waar ze zijn — letterlijk én emotioneel. Dat is de enige manier om te ontdekken wat hen drijft."
- F. Van Den Bosch, UDM

Outreachend werken richt zich op het verbeteren van de leefomstandigheden en veerkracht van groepen mensen op plekken waar sociaaleconomische ongelijkheid, sociale uitsluiting en schendingen van mensenrechten voorkomen. Een andere manier waarop outreach- of straathoekwerkers handelen, is door jongeren te ondersteunen in het ontwikkelen van algemene en/of specifieke vaardigheden waarmee zij hun weg kunnen vinden in de samenleving.

"Wij vragen: waar ben jij goed in, wat maakt jou trots? Van daaruit bouwen we motivatie op, en dát brengt verandering op gang."
- Fouad, Skillz Antwerpen vzw

In outreachend werken is het essentieel om jongeren te helpen hun eigen ideeën te herkennen én te waarderen, hen aan te moedigen zich vrij uit te drukken en te geloven in hun eigen kunnen.
Om hun potentieel te ontdekken en te versterken, is het cruciaal dat jeugdwerkers een open en constructieve dialoog met hen aangaan: vragen stellen over hun interesses, dromen en plannen voor de toekomst, en zo mee een traject van persoonlijke groei in gang zetten.

22. Rauwerdink-Nijland, E. & Metz, J.W. (2018). Ontwikkelen en beschrijven van definitie en waarden in het straathoekwerk. Amsterdam: Volksbond Streetcornerwork/ Hogeschool van Amsterdam, Lectoraat Youth Spot. Niet gepubliceerd, interne documentatie in Distelbrink, M., Yassine, D., (2023), Aansluiten bij de leefwereld van jongeren. Ondersteuning van meiden bij Girls Forward, Utrecht, p.7.

23. Omlo, J., (2017), WAT WERKT BIJ Outreachend werken Kansen en dilemma's voor sociale wijkteams, p.11.

5 STAPPENMODEL

Dit helpt jongeren hun zelfvertrouwen te versterken, zichzelf beter te leren kennen en talenten te ontwikkelen waarvan ze zich misschien niet eens bewust waren. Door een omgeving te creëren waarin ze zich gehoord en begrepen voelen, groeit hun vertrouwen in zichzelf én in anderen. Ze leren zich bewuster worden van hun eigen waarde, stil te staan bij hun keuzes en na te denken over welk pad ze in de toekomst willen bewandelen.

Talenten in kaart brengen is een vorm van veldwerk met een sterk informeel educatief karakter: leren gebeurt er op een andere manier dan in klassieke onderwijsvormen. Het is een praktijk die vaak effectiever is, omdat jongeren ondertussen ook relaties kunnen opbouwen in lokale en gemeenschapscontexten, zoals jeugdhuizen, clubs, op straat of in verschillende wijken.
Dromen en talenten zichtbaar maken kan een écht verschil maken in het leven van jongeren in kwetsbare situaties, precies omdat ze — vaak voor het eerst — steun en erkenning krijgen binnen hun eigen sociale omgeving.

> *"Ik dwing niemand om te praten — soms is het gewoon schrijven, soms is het een beat. Maar in dat proces laten ze zien wat voor hen echt telt."*
> **- H. Alami, Vindplaatsgerichte jeugdwerker**

Jongeren die normaal gezien weinig toegang hebben tot ontwikkelingskansen tóch zulke kansen bieden, betekent dat je trajecten opzet die hun vaardigheden en talenten versterken en hen motiveren om hun volledige potentieel te ontwikkelen. Dit houdt in dat je inzet op hun empowerment en erkent dat deze jongeren, mits ze tijdig en passend ondersteund en gestimuleerd worden, hun mogelijkheden wél kunnen waarmaken.

Het belangrijkste doel is om deze doelgroep actief te ondersteunen bij het opbouwen van hun zelfvertrouwen en het ontwikkelen van een dieper inzicht in hun eigen kunnen. Dat kan door een veilige omgeving te creëren waarin iedereen zich vrij voelt om zichzelf te uiten en zijn of haar talenten – welke dan ook – te verkennen en te ontwikkelen.
Via de interactie tussen begeleiders en jongeren worden jongeren aangemoedigd om te groeien, mede dankzij de tools en handvaten die begeleiders hen aanreiken. Zo leren ze hun eigen dromen en ambities beter begrijpen én concrete stappen zetten in de richting van wat ze zelf willen bereiken.

24. Distelbrink, M., Yassine, D., (2023), Aansluiten bij de leefwereld van jongeren. Ondersteuning van meiden bij Girls Forward, Utrecht, p.13.

5 STAPPENMODEL

Jongeren die opgroeien in sociaal kwetsbare situaties worden geconfronteerd met heel wat uitdagingen, zoals een gebrek aan toegang tot middelen en kansen voor persoonlijke ontwikkeling. Ze ervaren vaak weinig aanmoediging en steun vanuit hun directe omgeving (Abdallah, 2017) en krijgen te maken met discriminatie, conflicterende relaties, een laag opleidingsniveau van hun ouders of ouders die zelf worstelen met problemen zoals verslaving, ziekte of migratiegerelateerde moeilijkheden.

De meeste van deze jongeren groeien op in gezinnen met een laag inkomen en kampen met financiële problemen die een grote impact hebben op hun dagelijks leven en hun toekomstperspectief. Naast die financiële druk missen ze vaak essentiële middelen – economisch, sociaal én cultureel – die hen in staat zouden stellen om op een zinvolle manier deel te nemen aan de samenleving.

"Sommigen kregen jarenlang te horen dat ze niets te bieden hadden. Wij zijn er om het tegendeel te bewijzen."
- J.W. de Koning, wijkagent Utrecht

Het gebrek aan toegang tot hulpmiddelen en ondersteunende structuren leidt er vaak toe dat ze uitgesloten raken van educatieve, professionele en sociale kansen die anders hun persoonlijke groei en ontwikkeling zouden kunnen versterken.
De stress die voortvloeit uit financiële onzekerheid, in combinatie met beperkte toegang tot kwaliteitsvol onderwijs en lokale voorzieningen, kan hun zelfvertrouwen en gevoel van verbondenheid aantasten. Daarbovenop komen sociale, emotionele en psychologische uitdagingen die jongeren vaak alleen proberen te dragen. Veel onder hen worstelen met mentale gezondheidsproblemen zoals angst, depressie of trauma, wat hun kwetsbare situatie nog verder verergert.

"Er is veel stilte in hun leven. Niemand vraagt wat ze hopen of verlangen. Als wij dat doen, zijn ze verbaasd — op een goede manier."
- Kristel Van Vondelen, maatschappelijk werker

25. Sonneveld, J., Rijnders, J., Metz, J., Van Regenmortel, T., Schalk, R. (2020), The contribution of professional youth work to the development of socially vulnerable youngsters: A multiple case study, Children and Youth Services Review V. 118, p. 2.

26. Ibidem.

5 STAPPENMODEL

Jongeren die in hun sociale omgeving (steeds opnieuw) negatieve en ingrijpende ervaringen opdoen, lopen een hoger risico op problemen tijdens de overgang naar volwassenheid (Vettenburg, 1998) en zullen waarschijnlijk een beroep moeten doen op hulp- en ondersteuningsdiensten.
Het in kaart brengen van hun talenten is een manier om hen te helpen uit te groeien tot zo zelfstandig mogelijke volwassenen. Het draagt bij aan de persoonlijke ontwikkeling van jongeren in een kwetsbare positie, versterkt hun sociaal netwerk, vergroot hun maatschappelijke participatie en helpt ervoor zorgen dat zij de ondersteuning krijgen die ze nodig hebben.

"Je moet hen helpen het te zien — niet iedereen kent zijn eigen krachten, tot iemand die als een spiegel terugkaatst."
- Arno, Chapp De Mic

Elke jongere heeft specifieke noden, en jeugdwerkers kunnen een sleutelrol spelen in het herkennen daarvan. Via gerichte methodische aanpakken en vooral via een directe relatie met de jongeren proberen zij hun sociale en persoonlijke vaardigheden verder te ontwikkelen.

"Wij komen niet met lezingen. We creëren ruimte — en in die ruimte komen jongeren zelf naar voren met dingen waarvan ze niet wisten dat ze die in zich hadden."
- Fouad, Skillz Antwerpen vzw

Niet-formele leerervaringen zijn erop gericht om essentiële levensvaardigheden te ontwikkelen, zoals zelfverantwoordelijkheid, prosociaal gedrag en socio-emotionele vaardigheden. Het verwerven en versterken van deze vaardigheden vergroot de mogelijkheden van jongeren om op een effectieve manier deel te nemen aan verschillende sociale contexten.
Daarnaast zijn er ook meer specifieke vaardigheden, gelinkt aan bepaalde talenten of roepingen die elke jongere in zich draagt en verder zou willen ontwikkelen, maar waarbij ze vaak niet weten hoe ze dat moeten aanpakken of niet over de nodige middelen en/of kennis beschikken.

De rol van jeugdwerkers is hierin cruciaal: zij helpen kwetsbare jongeren zich bewuster te worden van hun vaardigheden, hun sterktes te herkennen en reiken hen tools aan om die talenten verder te verfijnen. Dit versterkt niet alleen hun verantwoordelijkheidsgevoel en zelfvertrouwen, maar ondersteunt ook de ontwikkeling van hun socio-emotionele vaardigheden.

27. Ibidem.

28. Ivi, p.5

5 STAPPENMODEL

Het versterken en consolideren van deze vaardigheden stelt jongeren in staat zich in uiteenlopende sociale contexten te bewegen en actiever deel te nemen aan de samenleving, waarbij ze meer verantwoordelijkheid opnemen voor hun eigen groeiproces.
Door met kwetsbare jongeren in dialoog te gaan, moedigen jeugdwerkers hen ook aan om stil te staan bij hun levensdoelen, toekomstperspectieven en ambities.

> *"Soms is het enige wat ze ooit gehoord hebben: 'jij gaat het niet maken.' Wij veranderen dat door mét hen mee te wandelen, niet bóven hen."*
> **- F. Van Den Bosch, UDM**

Deze aanpak kan jongeren ook helpen hun schoolprestaties te verbeteren, door hen stap voor stap aan te moedigen om betere resultaten te behalen in hun studie- en latere loopbaantraject. Het in kaart brengen van dromen en vaardigheden is daarmee een manier om vroegtijdige schooluitval en jeugdwerkloosheid te voorkomen.
Via een voortdurende dialoog benadrukken jeugdwerkers tegenover jongeren hoe belangrijk onderwijs en werk zijn om een zelfstandig leven op te bouwen – zowel financieel als persoonlijk.

Door kwetsbare jongeren bewuster te maken van de langetermijnvoordelen van deze kansen, dragen jeugdwerkers bij aan hun persoonlijke, sociale en economische ontwikkeling.

Deze aanpak kan jongeren ook helpen hun schoolprestaties te verbeteren, door hen stap voor stap aan te moedigen betere resultaten te behalen in hun leer- en loopbaantraject. Het in kaart brengen van dromen en vaardigheden is daarom een manier om vroegtijdige schooluitval en jeugdwerkloosheid te voorkomen.
Via een voortdurende dialoog benadrukken jeugdwerkers hoe belangrijk onderwijs en werk zijn om een zelfstandig leven op te bouwen – zowel financieel als persoonlijk. Door kwetsbare jongeren bewuster te maken van de langetermijnvoordelen van deze kansen, dragen jeugdwerkers bij aan hun persoonlijke, sociale en economische empowerment en geven ze hen de vaardigheden én het zelfvertrouwen mee die nodig zijn voor een succesvolle overgang naar volwassenheid.

> *"Je kan hun droom niet los zien van hun strijd. Dus we houden beide vast: de pijn én het potentieel."*
> **- Kristel Van Vondelen, maatschappelijk werker**

29. Ibidem.

30. Ivi, p. 9.

5 STAPPENMODEL

Om echt effectief te zijn, moet de aanpak van jeugdwerkers multidisciplinair zijn. Op die manier kunnen ze bijdragen aan het uitbreiden van sociale netwerken én aan het versterken van levensvaardigheden bij kwetsbare jongeren. Deze werkwijze maakt het bovendien mogelijk om beter aan te sluiten bij de specifieke noden en problemen van jongeren, omdat er gewerkt wordt in hun eigen context en socio-culturele omgeving. Door verschillende perspectieven te combineren, helpt een multidisciplinaire aanpak zowel bij het verruimen van het sociaal netwerk van kwetsbare jongeren als bij de ontwikkeling van essentiële levensvaardigheden.

Het in kaart brengen van de talenten en dromen van kwetsbare jongeren is een belangrijke stap om hun vaardigheden te versterken en hun persoonlijke én sociale groei te ondersteunen. Die groei wordt vaak afgeremd door ingrijpende levenservaringen, zoals financiële problemen, familiale instabiliteit of sociale uitsluiting – zeker bij jongeren die opgroeien in achtergestelde en kwetsbare omgevingen.

In zo'n context is de rol van jeugdwerkers cruciaal: zij bieden niet alleen eenmalige ondersteuning, maar blijven jongeren actief en langdurig volgen. Ze versterken hun veerkracht en reiken hen concrete tools aan zodat zij hun mogelijkheden maximaal kunnen benutten en hun eigen talenten duurzaam kunnen ontwikkelen.

"Hen helpen een talent te benoemen is nog maar het begin — blijven terwijl ze het ontwikkelen, dát is het echte werk."
- J.W. de Koning, wijkagent Utrecht

30. Ibidem.

5 STAPPENMODEL

3

STEP 3:
PERSONALIZED APPROACH

Een gepersonaliseerde aanpak in het jeugdwerk erkent de unieke noden, ervaringen en dromen van elke kwetsbare jongere. In plaats van standaardoplossingen toe te passen, vertrekken gepersonaliseerde trajecten vanuit iemands eigen sterktes, kwetsbaarheden en leefcontext. Onderzoek toont keer op keer aan dat zulke maatgerichte benaderingen effectiever zijn: ze zorgen voor meer vertrouwen, meer veerkracht en betere sociale uitkomsten dan algemene methodes (Makela et al., 2021; Sonneveld et al., 2022).
Dat sluit ook aan bij wat we hoorden in onze interviews met jeugdwerkers in Antwerpen, Marseille en Utrecht.

"Sommige jongeren haken af na één gesprek, anderen komen pas terug als ze er zelf klaar voor zijn. Je moet open blijven staan voor dat ritme."
- H. Alami, Vindplaatsgerichte jeugdwerker

In essentie is jeugdwerk een mensgerichte praktijk: een zorgvuldig evenwicht tussen luisteren, verbinden, vertrouwen opbouwen en begeleiden, zodat jongeren zich gesteund voelen te midden van de complexiteit van hun leven. Het uitgebreide onderzoek van Sonneveld en collega's (2020) toont helder hoe gepersonaliseerde, multidimensionele interventies van professionele jeugdwerkers het leven van sociaal kwetsbare jongeren kunnen transformeren.
Gedurende twaalf maanden volgden de onderzoekers 23 jongeren en 20 betrokken jeugdwerkers. Daarbij brachten ze niet alleen de zichtbare resultaten in kaart, maar ook het fijnmazige, relationele traject dat elke jongere doorloopt. De interventies werden telkens op maat afgestemd, met veel aandacht voor ieders eigen verhaal en geschiedenis. Dit zorgde voor een merkbare versterking van het zelfvertrouwen, de veerkracht en het handelingsvermogen van de jongeren.
Dit onderzoek maakte duidelijk dat het niet alleen gaat om wat er bereikt wordt, maar ook om de weg ernaartoe: een proces dat gebouwd is op vertrouwen, volgehouden aanwezigheid en diep respect voor de individuele verhalen en toekomstdromen van elke jongere (Sonneveld et al., 2020).

30. Ibidem.

5 STAPPENMODEL

"Ze hebben zó vaak 'nee' gehoord dat soms alleen al luisteren — echt luisteren — op zich al een doorbraak is."
- Kristel Van Vondelen, maatschappelijk werker

"Je kunt iemand niet begeleiden als je niet eerst de tijd hebt genomen om te begrijpen wat voor hém of háár belangrijk is."
- Fouad, Skillz Antwerpen vzw

In de praktijk fungeren jeugdwerkers vaak als stabiele ankerpunten die kwetsbare jongeren begeleiden door turbulente periodes heen. Elke jeugdwerker past zijn of haar aanpak aan het unieke verhaal en de geleefde ervaring van de jongere aan, met oog voor de specifieke omstandigheden en uitdagingen waarmee die jongere te maken heeft.
Door écht te luisteren en oprecht in gesprek te gaan met de verhalen van jongeren, creëren deze professionals empathische ruimtes waarin jongeren zich – vaak voor het eerst in hun leven – werkelijk begrepen voelen. Die vorm van gezien en gehoord worden, gaat verder dan alleen onmiddellijke emotionele opluchting: ze schept een omgeving waarin betekenisvolle en langdurige persoonlijke groei mogelijk wordt (Sonneveld et al., 2020).

Via gepersonaliseerde activiteiten die nauw aansluiten bij iemands interesses, passies en doelen, slagen jeugdwerkers erin om de intrinsieke motivatie van jongeren aan te wakkeren, hun gevoel van verbondenheid te versterken en hen aan te moedigen om duidelijke persoonlijke ambities te ontwikkelen. Of het nu gaat om artistieke expressie, sport of informele gesprekken: deze interventies sluiten diep aan bij wat jongeren bezighoudt en raken aan hun emotionele, sociale en psychologische noden.
De aanpak blijft niet aan de oppervlakte, maar richt zich op de wortels van hun kwetsbaarheden, met als doel hun zelfvertrouwen, veerkracht en persoonlijk handelingsvermogen te versterken. Jeugdwerkers zetten deze gepersonaliseerde benaderingen bewust in om jongeren te empoweren: hen te helpen hun unieke sterktes te herkennen en te benutten. Vaak leidt dit tot een positieve verandering in hoe jongeren naar zichzelf, hun toekomst en hun mogelijkheden kijken (Sonneveld et al., 2020).

5 STAPPENMODEL

"Vanaf het moment dat zij het gevoel hebben dat het hún plan is – en niet dat van jou – verandert alles. Dán begint echte groei."
- Arno, Chapp De Mic

"Je moet er vroeg genoeg bij zijn om te zien of er meer aan de hand is — trauma, mentale problemen — en de juiste hulp inschakelen vóór het uit de hand loopt."
- F. Van Den Bosch, UDM

Gepersonaliseerd jeugdwerk speelt een cruciale rol in het verkleinen van de kloof tussen kwetsbare jongeren en gespecialiseerde hulpverlening. Jeugdwerkers zijn getraind om vroege signalen van diepere of onderliggende problemen te herkennen, zoals mentale gezondheidsproblemen, instabiele thuissituaties of mogelijke crisissen. Door deze signalen tijdig op te pikken, kunnen zij jongeren gericht doorverwijzen naar professionele hulpbronnen, zodat ondersteuning snel en passend wordt ingezet. Deze proactieve en geïntegreerde aanpak verkleint het risico dat situaties escaleren en helpt om stabiliteit in het leven van jongeren te bewaren. Zo functioneren jeugdwerkers als onmisbare schakels die ervoor zorgen dat de nodige ondersteuningsstructuren en interventies tijdig én op maat van iedere jongere geactiveerd worden (Sonneveld et al., 2020).

Eén van de grootste sterktes die onderzoek naar gepersonaliseerd jeugdwerk naar voren schuift, is het vrijwillige karakter. Jongeren die er zélf voor kiezen om deel te nemen, gaan actiever in interactie met jeugdwerkers, waardoor relaties kunnen ontstaan die gebaseerd zijn op empathie en oprechte wederzijdse waardering. Professioneel jeugdwerk vertrekt daarom vanuit de ervaringen, noden en interesses van de jongeren zelf, en benadrukt het belang van eigen keuzes maken. Door de dromen en ambities van jongeren te verbinden met de contexten waarin zij leven, wordt een gepersonaliseerde aanpak effectiever en impactvoller. Het stelt jongeren in staat om de complexiteit van het leven met meer zelfvertrouwen en optimisme tegemoet te treden (Batsleer, 2008; McGregor, 2015).

"Wij dwingen niets. Als ze er zélf voor kiezen om mee te doen, al is het maar vijf minuten, dan is dat al een winst. Van daaruit bouwen we verder."
- J.W. de Koning, wijkagent Utrecht

5 STAPPENMODEL

Een sprekend voorbeeld komt uit België, waar een jeugdwerker intensief samenwerkte met een 16-jarige die was afgehaakt van het reguliere onderwijs. In plaats van klassieke onderwijstrajecten op te leggen, investeerde de jeugdwerker tijd in informele activiteiten en het opbouwen van vertrouwen. Vanuit die oprechte verbinding kon de jongere zijn echte interesses onder woorden brengen en vervolgens gepersonaliseerde ondersteuning aanvaarden, wat de toekomstkansen aanzienlijk verbeterde (Cristiaensen et al., 2023). Gelijkaardige ervaringen worden beschreven in onderzoek, onder meer van Van Dijk, Koetsenruijter en Sieckelinck (2023) in Amsterdamse scholen, waar wordt benadrukt dat ondersteuning op maat jongeren in staat stelt hun unieke talenten te herkennen en verder te ontplooien.

Effectief gepersonaliseerd jeugdwerk is stevig verankerd in theorieën zoals Positive Youth Development (PYD) en de Sociale Veerkrachttheorie. PYD legt de nadruk op de sterktes van jongeren in plaats van op hun tekorten, en stimuleert hun handelingsvermogen en vaardigheden binnen ondersteunende omgevingen waarin zij zich gewaardeerd en empowered voelen (Lerner et al., 2011). De Sociale Veerkrachttheorie vult dit aan door te benadrukken dat jongeren in staat zijn om persoonlijke, sociale en culturele hulpbronnen aan te boren om met tegenslag om te gaan. Ze pleit voor een multimethodische aanpak met onder meer mentorschap, peer support en langdurige, relationele betrokkenheid (Metz, 2020; Ungar & Teram, 2000).
In beide benaderingen is het opbouwen van vertrouwensrelaties fundamenteel: het creëert psychologische veiligheid, bevordert eerlijke communicatie en helpt voorkomen dat jongeren afhaken van hulp- en ondersteuningsdiensten (Metz, 2020; Sonneveld et al., 2022).

"Eén jongere heeft maandenlang alleen maar zitten kijken zonder een woord te zeggen. Toen hij eindelijk begon te praten, ging het over vertrouwen — niet over rap, niet over school. Vertrouwen."
- Arno, Chapp De Mic

"Sommige van deze jongeren hebben nog nooit een volwassene gehad die consistent in hun leven bleef. Alleen al elke week opnieuw komen opdagen, bouwt al vertrouwen op."
- Fouad, Skillz Antwerpen vzw

5 STAPPENMODEL

Een gepersonaliseerde aanpak vraagt ook om een diepgaand begrip van de unieke contexten van jongeren. Jeugdwerkers moeten daarbij interne (emische) perspectieven combineren – zoals het aanvoelen van persoonlijke motivatie, culturele achtergronden en geleefde ervaringen – met externe (etische) perspectieven, die individuele worstelingen situeren binnen bredere maatschappelijke kwesties zoals sociaaleconomische uitdagingen, discriminatie of structurele ongelijkheid.
Effectief jeugdwerk houdt in dat professionals worden uitgerust met de competenties om in deze diverse contexten te kunnen bewegen. Zo kunnen zij cultureel sensitieve en contextueel onderbouwde interventies vormgeven, die de betrokkenheid van jongeren versterken en diepere, op vertrouwen gebaseerde relaties mogelijk maken.
Zo trainen programma's zoals de Amsterdamse "Universiteit van de Straat" jeugdwerkers om de straatcultuur grondig te begrijpen, wat hen in staat stelt cultureel sensitieve interventies te ontwikkelen die de participatie van jongeren merkbaar vergroten (Gemeente Amsterdam, 2023).

"We moeten stoppen met labelen en beginnen met luisteren. Elke jongere heeft een context, niet alleen problemen."
- F. Van Den Bosch, UDM

In een gepersonaliseerde aanpak staan flexibele en adaptieve strategieën centraal. Die geven jongeren de ruimte om hun eigen succes en vooruitgang te definiëren via niet-lineaire trajecten, ondersteund door microdoelen die hun zelfvertrouwen stap voor stap versterken (Makela et al., 2021). Het Franse initiatief "Impact Jeunes" is een duidelijk voorbeeld van deze wendbaarheid: via persoonlijke coaching en lokale netwerken in de gemeenschap slaagt het erin om onderwijs- en arbeidskansen voor kwetsbare jongeren aanzienlijk te verbeteren (Apprentis d'Auteuil, 2023).
Mentorschap verrijkt gepersonaliseerd jeugdwerk bovendien door jongeren in contact te brengen met rolmodellen waarmee ze zich écht kunnen identificeren. Deze mentoren versterken veerkracht, motivatie en zelfvertrouwen via ondersteuning op maat. Programma's zoals "Girls Forward" in Nederland tonen hoe krachtig peer mentoring kan zijn: jonge vrouwen delen er hun ervaringen en uitdagingen met elkaar, wat de betrokkenheid én de effectiviteit van het programma merkbaar verhoogt (Distelbrink & Yassine, 2023).

Praktische initiatieven zoals "Jongerenwerk op Maat" in Nederland, het Franse "Le Bus des Possibles" en de Belgische "Brave Spaces" onderstrepen de transformerende kracht van gepersonaliseerde benaderingen.

5 STAPPENMODEL

Ze creëren maatwerkinterventies in de leefwereld van jongeren, stimuleren eerlijke dialogen over gevoelige thema's en pakken meervoudige uitsluitingsmechanismen op een holistische manier aan. Op die manier worden de emotionele veerkracht en sociale integratie van kwetsbare jongeren aanzienlijk versterkt (Cristiaensen et al., 2023; Apprentis d'Auteuil, 2023).
Toch gaan gepersonaliseerde benaderingen gepaard met uitdagingen, zeker op het vlak van meten en verantwoorden. Financiers leggen vaak de nadruk op kwantitatieve uitkomsten, zoals tewerkstelling of het behalen van diploma's, wat de ruimte voor maatwerk onder druk kan zetten. De St. Croix (2018) stelt echter dat de meest diepgaande effecten van jeugdwerk zich vaak onttrekken aan eenvoudige statistieken: ze zitten juist in betekenisvolle relaties en diepgaande persoonlijke groei.

De beleidsimplicaties benadrukken de nood aan meer financiering, verdere professionalisering van jeugdwerkers en versterkte samenwerking over sectoren heen, zodat geïntegreerde ondersteuningsnetwerken ontstaan die essentieel zijn voor effectieve gepersonaliseerde interventies.

4 *STEP 4: PERSONAL DEVELOPMENT PLAN*

Voortbouwend op de eerder besproken gepersonaliseerde aanpakken, bestaat de volgende cruciale fase in het jeugdwerk uit het opstellen van een Persoonlijk Ontwikkelingsplan (POP) op maat van de unieke situatie van elke kwetsbare jongere. In tegenstelling tot algemene interventies legt een POP de specifieke ambities, uitdagingen en leefcontext van elke gemarginaliseerde jongere expliciet vast, en schetst het gestructureerde maar flexibele stappen richting het bereiken van concrete, persoonlijke doelen.

> *"Sommigen beseffen niet eens dat ze een plan hebben gemaakt. Wij houden het luchtig, vragen wat ze willen, waar ze van dromen — en bouwen daar verder op."*
> **- Fouad, Skillz Antwerpen vzw**

Gepersonaliseerde plannen zorgen voor continuïteit in de zorg en versterken de veerkracht en het handelingsvermogen die jongeren nodig hebben om te kunnen floreren in complexe en uitdagende omgevingen. Recent onderzoek van De Jong en De Wit (2023) beschrijft POP's als onmisbare instrumenten, zeker bij de meest kwetsbare jongeren die met complexe, elkaar versterkende problemen te maken hebben en daardoor een verhoogd risico lopen op crimineel gedrag.

5 STAPPENMODEL

In hun uitgebreid onderzoek laten De Jong en De Wit (2023) zien hoe gespecialiseerde jeugdwerkers POP's actief samen met jongeren opstellen, waardoor de klassieke verhouding van louter begeleiding verschuift naar echte samenwerking. Zij benadrukken dat POP's niet gezien mogen worden als statische of louter administratieve documenten, maar als iteratieve processen die het perspectief van de jongere centraal zetten en zich voortdurend aanpassen aan veranderende omstandigheden. Het onderzoek onderstreept dat effectieve POP's geen papierwerk zijn, maar cruciale bruggen vormen tussen het brede jeugdwerk en gespecialiseerde jeugdhulp. Hun bevindingen tonen aan dat jongeren die met complexe uitdagingen geconfronteerd worden, significant baat hebben bij langdurige, op maat gemaakte trajecten die vertrekken vanuit hun concrete realiteit, ambities, doelen en geleefde ervaringen.

"Het is meer een gedeelde richting dan een document. Als zij van koers veranderen, veranderen wij met hen mee."
- Arno, Chapp De Mic

Door een diverse groep kwetsbare jongeren van nabij te volgen, stelden de onderzoekers vast dat wanneer POP's écht in co-creatie tot stand komen – waarbij jongeren actief betrokken worden bij het formuleren van hun doelen, strategieën en mijlpalen – zij meer betrokken, veerkrachtiger en hoopvoller over hun toekomst worden. Cruciaal is dat POP's een dynamische en flexibele aanpak hebben: ze blijven zich voortdurend ontwikkelen om aan te sluiten bij de veranderende noden en realiteit van elke jongere.

"Ik vraag hen altijd om zelf de eerste stap te bedenken. Hoe klein die ook is. Als die van hen is, zullen ze die ook zetten."
- F. Van Den Bosch, UDM

Daarom is de actieve participatie van jongeren bij het opstellen van hun eigen POP niet zomaar wenselijk, maar essentieel. Via een verhaalgerichte (narratieve) aanpak worden POP's uitgewerkt tot echte, gepersonaliseerde trajecten. Heldere en haalbare doelen, afgestemd op de dromen, interesses en leefwereld van de jongere, zorgen voor échte betrokkenheid. Zo kan elke jongere stap voor stap zelfvertrouwen en zelfeffectiviteit opbouwen bij elke volgende stap die hij of zij zet.

5 STAPPENMODEL

"Telkens als ze een klein doel bereiken, is dat voor hen het bewijs dat verandering mogelijk is. Dat vieren we alsof het goud waard is."
- Kristel Van Vondelen, maatschappelijk werker

Een bijzonder sprekende illustratie komt uit het gedetailleerde onderzoek van Human Rights Watch (2024) naar niet-begeleide minderjarige migranten in Frankrijk. Ondanks zware en elkaar versterkende problemen – van woononzekerheid tot onderbreking van hun onderwijs – toont de studie hoe gestandaardiseerd beleid vaak tekortschiet, precies omdat het geen rekening houdt met individuele omstandigheden. Gepersonaliseerde POP's blijken daarentegen in gelijkaardige contexten wél zeer effectief: ze beschrijven duidelijke strategieën die afgestemd zijn op de onmiddellijke noden van elke jongere, en bieden helderheid en concrete stappen richting stabiele huisvesting, toegang tot gezondheidszorg en onderwijssucces.
Een POP is daarbij niet zomaar een procedureel instrument of afvinklijstje, maar een co-creatief proces dat jongeren aanmoedigt om eigenaarschap op te nemen over hun eigen ontwikkelingspad. Dat versterkt hun gevoel van richting en hun zelfeffectiviteit.

Wanneer we deze praktische kant verder uitwerken, biedt het initiatief "Specialistisch Jeugdwerk voor de 2%", beschreven door De Jong en De Wit (2023), een waardevol voorbeeld. Jeugdwerkers die met de meest complexe casussen binnen deze 2%-groep werken, benadrukken een POP-model dat sterk verweven is met gespecialiseerde jeugdhulp. Via duidelijke, praktische doelstellingen en concrete opvolgstappen wordt het PDP een cruciaal mechanisme voor stabiliteit en continuïteit.
Effectieve POP's zijn opgebouwd rond concrete, uitvoerbare onderdelen in plaats van brede, theoretische inzichten. Onderzoek van de Universiteit van Tilburg (2023) onderstreept in het bijzonder de kracht van heldere en gepersonaliseerde doelbepaling in het leven van gemarginaliseerde jongeren. Succesvolle POP's definiëren zowel praktische korte-termijndoelen – zoals het regelen van betrouwbaar vervoer, het volgen van beroepsgerichte workshops of het regelmatig ontmoeten van mentoren – als langere-termijnperspectieven, zoals het afronden van een opleiding, het vinden van stabiel werk of het verbeteren van familierelaties.

"Je kan het niet één keer opstellen en het dan vergeten. We checken regelmatig in, sturen bij en vragen opnieuw. Het leven verandert snel op hun leeftijd."
- Fouad, Skillz Antwerpen vzw

5 STAPPENMODEL

Het is belangrijk te benadrukken dat een effectieve uitvoering van POP's steunt op consequente, persoonlijke begeleiding en niet op losse, ad-hoc interventies. Het Franse initiatief "Impact Jeunes", ontwikkeld door Apprentis d'Auteuil (2023), is hier een goed voorbeeld van: het werkt met duidelijk gedefinieerde en haalbare stappen die jeugdwerkers en deelnemers op vaste momenten opnieuw bekijken en bijsturen. De vooruitgang van elke jongere wordt van nabij opgevolgd én gevierd, waardoor motivatie en betrokkenheid in elke fase worden versterkt.
Een ander concreet element voor de effectiviteit van POP's, zoals beschreven in stap 3, is culturele en contextuele sensitiviteit. Maar die sensitiviteit mag niet blijven hangen in een algemeen begrip: ze moet vertaald worden naar concrete, toepasbare strategieën binnen elk individueel POP.

> *"Voor sommigen voelt het idee van 'je toekomst plannen' heel vreemd aan. Je moet het vertalen naar hún leefwereld, niet de jouwe."*
> **- J.W. de Koning, wijkagent Utrecht**

De "Universiteit van de Straat" in Amsterdam biedt praktische opleidingen in het herkennen van en effectief inspelen op culturele contexten. Daardoor kunnen jeugdwerkers plannen uitwerken die niet alleen passend zijn, maar ook cultureel herkenbaar en betekenisvol. POP's die vanuit zo'n benadering worden ontwikkeld, benoemen expliciet welke culturele aandachtspunten een rol spelen. Zo voelen jongeren zich echt begrepen, gerespecteerd en empowered binnen het planningsproces (Gemeente Amsterdam, 2023).

Ook regelmatige evaluatie en flexibiliteit binnen het POP zijn cruciaal. POP's zijn levende documenten die zich voortdurend moeten aanpassen aan de veranderende omstandigheden van elke jongere. Onderzoek van de Universiteit Antwerpen (2023) benadrukt in het bijzonder hoe noodzakelijk het is om het plan regelmatig bij te sturen op basis van veranderingen in leefsituatie, relaties, gezondheid of persoonlijke ambities. Jeugdwerkers gaan daarom geregeld opnieuw met de jongere rond de tafel zitten om het POP te herbekijken en te verfijnen, zodat het blijft aansluiten bij nieuwe realiteiten en kansen. Op die manier blijft het plan in elke fase relevant, ondersteunend én motiverend.

5 STAPPENMODEL

"In het begin keek hij me niet eens aan. Nu stuurt hij me demo's en vraagt hij hoeveel hij voor een optreden mag vragen. Dát is wat een POP kan doen."
- Arno, Chapp De Mic

"Je moet mét hen plannen, niet vóór hen. Ik kom niet af met een format, ik kom af met vragen."
- H. Alami, Vindplaatsgerichte jeugdwerker

Een praktisch voorbeeld maakt dit proces goed zichtbaar: Lucas, een 17-jarige die voortijdig uit het formele onderwijs was gestapt, werkte nauw samen met zijn jeugdwerker om een gedetailleerd POP op te stellen, dat in eerste instantie vertrok vanuit zijn passie voor muziek. De eerste stappen bestonden uit deelname aan informele, lokale muziekworkshops – een duidelijk en haalbaar doel. Gaandeweg, naarmate Lucas' zelfvertrouwen groeide, evolueerde het plan en kwamen er ambitieuzere doelen bij, zoals inschrijven in een professionele opleiding muziekproductie.

Door het POP consequent te evalueren en bij te sturen, bleef Lucas een voortdurend gevoel van vooruitgang en persoonlijke groei ervaren, wat uiteindelijk leidde tot stabiele tewerkstelling binnen de creatieve sector.

Om een brede toepassing van effectieve POP's te stimuleren, worden de beleidsimplicaties duidelijk. Investeringen in de opleiding van jeugdwerkers moeten zich specifiek richten op vaardigheden in het opstellen, evalueren en herzien van sterk gepersonaliseerde plannen.
Daarnaast is het essentieel om geïntegreerde ondersteuningsnetwerken te versterken tussen onderwijsinstellingen, werkgevers, hulp- en gezondheidsvoorzieningen en lokale gemeenschapspartners. Zo ontstaat een brede basis aan hulpbronnen die de praktische effectiviteit van POP's vergroten.
Beleid zou expliciet flexibiliteit in de planning van interventies moeten aanmoedigen, zodat jeugdwerkers en jongeren samen de vrijheid hebben om POP's dynamisch aan te passen aan veranderende omstandigheden in het leven van jongeren.

"Zonder tijd en vertrouwen is een POP gewoon weer een ander formulier om in te vullen. Het systeem moet ons de ruimte geven om dit écht goed te doen."
- Kristel Van Vondelen, maatschappelijk werker

5 STAPPENMODEL

5

STEP 5: EVALUATION

In essentie belichamen Persoonlijke Ontwikkelingsplannen (POP's) de kern van gepersonaliseerd jeugdwerk: ze vertalen de dromen en ambities van jongeren in concrete, haalbare stappen via gestructureerde, maar flexibele trajecten. Wanneer ze doordacht ontworpen, voortdurend verfijnd en zorgvuldig uitgevoerd worden, kunnen POP's de levensloop van kwetsbare jongeren ingrijpend veranderen. Ze geven hen het zelfvertrouwen, de veerkracht en het gevoel van richting dat nodig is om de complexiteit van het leven het hoofd te bieden.

De eindevaluatie is een cruciale en reflectieve fase binnen het jeugdwerk, waarin systematisch wordt nagegaan hoe effectief de ingezette interventies en Persoonlijke Ontwikkelingsplannen (POP's) in de voorgaande stappen zijn geweest. Deze evaluatiefase is niet louter een eindpunt, maar een doorlopend en integraal onderdeel van de jeugdwerkcyclus: ze levert essentiële feedback op die helpt om strategieën en interventies voortdurend te verbeteren en bij te sturen.

Onderzoek benadrukt keer op keer dat regelmatige evaluatie, wanneer die doordacht én in samenwerking met jongeren gebeurt, de kwaliteit en relevantie van jeugdinterventies aanzienlijk verhoogt. Zo blijft het aanbod beter afgestemd op de veranderende noden en ambities van kwetsbare jongeren (Makela et al., 2021; Sonneveld et al., 2020).

"We kijken niet alleen naar resultaten — we kijken naar wat er verschoven is. Zijn ze beginnen opdagen? Praten ze anders? Dat is óók vooruitgang."

- Kristel Van Vondelen, maatschappelijk werker

5 STAPPENMODEL

Effectieve evaluatieprocessen maken gebruik van zowel kwalitatieve als kwantitatieve methoden. Ze brengen niet alleen meetbare uitkomsten in kaart – zoals tewerkstellingscijfers of onderwijsresultaten – maar ook subtielere veranderingen, zoals toegenomen zelfvertrouwen, sterkere sociale netwerken en grotere emotionele veerkracht.
In hun uitgebreid onderzoek benadrukken De Jong en De Wit (2023) het belang van het vastleggen van precies die genuanceerde uitkomsten. Ze stellen dat traditionele indicatoren op zich vaak cruciale veranderingen in het leven van jongeren missen. Hun studie laat zien dat een betekenisvolle evaluatie de persoonlijke verhalen en ervaringen van jongeren moet integreren, zodat hun stem centraal blijft staan en toekomstig handelen en nieuwe interventies actief mee vormgeeft.

"Soms besef ik achteraf dat ik iets anders had kunnen zeggen of doen — en daar leer ik dan van. Dat is óók deel van onze groei."
- H. Alami, Vindplaatsgerichte jeugdwerker

Een sprekend voorbeeld van effectieve evaluatiepraktijk komt uit het Franse "Impact Jeunes"-initiatief van Apprentis d'Auteuil (2023). In dit programma worden doorlopende, persoonlijke opvolgingen gecombineerd met reflectieve gesprekken met jongeren, waardoor jeugdwerkers interventies voortdurend kunnen beoordelen en verfijnen. Via gestructureerde dialoog verzamelen zij waardevolle inzichten in de veranderende leefsituatie van iedere jongere, en passen zij het POP gericht aan om hun langetermijndoelen op vlak van onderwijs en werk beter te ondersteunen.
Dankzij deze vorm van evaluatie blijven de interventies dynamisch afgestemd op de geleefde ervaringen en ambities van jongeren.

"Als we niet onderweg bijsturen, raken we hen kwijt. Het leven gaat snel voor hen — onze plannen moeten kunnen volgen."
- F. Van Den Bosch, UDM

5 STAPPENMODEL

Op vergelijkbare wijze benadrukt onderzoek naar multidimensioneel kindwelzijn van de Universiteit Antwerpen (2023) de noodzaak van omvattende evaluaties die oog hebben voor elkaar kruisende kwetsbaarheden, zoals woonstabiliteit, gezondheidsproblemen en sociale integratie. Deze holistische benadering van evaluatie maakt duidelijk dat succesvolle jeugdinterventies rekening moeten houden met de volledige sociaal-culturele en economische context waarin jongeren leven. Zo wordt het belang van evaluatie bevestigd als een instrument om zowel structurele als individuele uitdagingen aan te pakken.

Het Amsterdamse initiatief "Universiteit van de Straat" laat zien welke transformerende impact het kan hebben wanneer jongeren actief betrokken worden bij evaluaties, met cultureel sensitieve methoden die sterk aansluiten bij hun ervaringen en perspectieven (Gemeente Amsterdam, 2023).
Door jongeren te versterken in het zelf verwoorden van hun oordeel over interventies, vergroten jeugdwerkers hun gevoel van eigenaarschap, verantwoordelijkheid en handelingsvermogen. Tot slot willen we benadrukken dat evaluatie via relaties gebeurt, niet alleen via cijfers en indicatoren!

"Hun verhaal gaat niet alleen over school of werk. Het gaat ook over huisvesting, vrienden, familie — al die dingen tellen mee wanneer we vooruitgang meten."
- J.W. de Koning, wijkagent Utrecht

"Wij vragen: hoe voelt het voor jou dat het gaat? Wat zou jij veranderen? Hun antwoorden helpen ons om de koers bij te sturen."
- Fouad, Skillz Antwerpen vzw

Effectieve evaluatiepraktijken leggen ook de nadruk op samenwerking en participatie, en zorgen ervoor dat jongeren actieve partners zijn in plaats van passieve ontvangers in het evaluatieproces.

"Soms zeggen jongeren: 'Dat deel vond ik niet fijn.' En dan luisteren we — die feedback maakt de volgende ronde sterker."
- Arno, Chapp De Mic

5 STAPPENMODEL

Jeugdwerkers worden aangemoedigd om deze brede, zorgvuldige evaluatiestrategieën consequent te gebruiken om hun praktijk verder aan te scherpen en te verbeteren. Regelmatige reflectiemomenten en systematische evaluaties stellen hen in staat om hun eigen effectiviteit kritisch onder de loep te nemen en ervoor te zorgen dat zij gevoelig blijven voor de veranderende realiteit en noden van kwetsbare jongeren.
Deze gestructureerde evaluaties versterken niet alleen de resultaten van de interventies, maar dragen ook in belangrijke mate bij aan de professionele ontwikkeling van jeugdwerkers. Ze voorzien hen van inzichten en vaardigheden die nodig zijn voor flexibel, responsief en impactvol jeugdwerk.

"Het gaat niet altijd om een grote ommekeer. Zelfs kleine veranderingen — op tijd komen, terugbellen — zijn overwinningen waar we samen bij stilstaan."
- J.W. de Koning, wijkagent Utrecht

Ter besluit vormt de eindevaluatie in het jeugdwerk een crucaal moment voor reflectie, leren en voortdurende verbetering. Door systematisch brede, participatieve evaluatiemethoden te integreren in hun werking, zorgen jeugdwerkers ervoor dat hun praktijk relevant, responsief en impactvol blijft.
Dit voortdurende evaluatieproces verhoogt niet alleen de kwaliteit en effectiviteit van interventies, maar versterkt ook op een diepgaande manier de veerkracht, het handelingsvermogen en de empowerment van kwetsbare jongeren. Zo worden zij met meer zelfvertrouwen begeleid richting een duurzame en betekenisvolle toekomst.

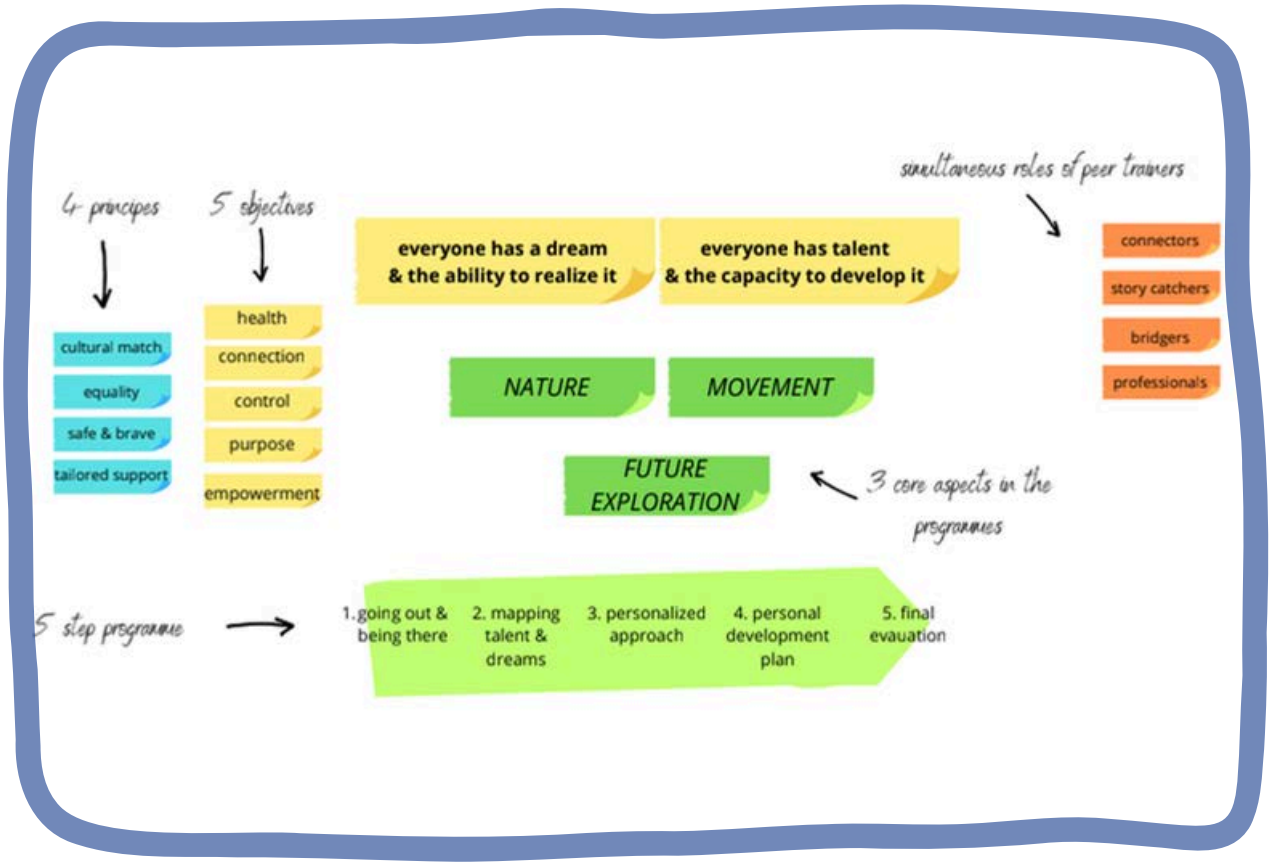
"Als we niet de tijd nemen om samen met hen terug te kijken, zien zij niet hoe ver ze al gekomen zijn — en zien wij niet waar we daarna naartoe moeten."
- Fouad, Skillz Antwerpen vzw

PRINCIPES, DOELSTELLINGEN EN DE ROL VAN DE TRAINERS

Het hierboven beschreven vijfstappenprogramma in het jeugdwerk staat niet op zichzelf; het wordt doordacht aangevuld en verdiept door een reeks leidende principes, duidelijke doelstellingen en afgebakende rollen voor jeugdwerkers, zoals samengevat in onze overzichtstekst. Samen zorgen deze elementen voor een samenhangende en impactvolle aanpak in de ondersteuning van kwetsbare jongeren.

We are streewise methodiek:

PRINCIPES, DOELSTELLINGEN EN DE ROL VAN DE TRAINERS

In ons onderzoek onderscheiden we vier fundamentele leidende principes: culturele match, gelijkwaardigheid, safe and brave spaces en ondersteuning op maat.

Het principe van culturele match benadrukt hoe belangrijk het is dat interventies nauw aansluiten bij de persoonlijke, culturele en sociaaleconomische achtergrond van jongeren. Die afstemming zorgt ervoor dat acties écht resoneren met hun leefwereld en daardoor effectiever zijn. Dat zien we onder meer in programma's zoals de "Universiteit van de Straat" in Amsterdam, waar het belang van cultureel sensitieve praktijken in het jongerenwerk sterk wordt onderstreept (Gemeente Amsterdam, 2023).

"Het maakt een wereld van verschil wanneer ze iemand zien die praat zoals zij, loopt zoals zij en hun wereld echt begrijpt."
- Fouad, Skillz Antwerpen vzw

Gelijkwaardigheid zorgt voor eerlijke en niet-vooringenomen toegang tot hulpbronnen en kansen, terwijl safe and brave spaces omgevingen creëren waarin jongeren zich voldoende veilig voelen om zich authentiek te uiten en moeilijke, persoonlijke thema's aan te gaan.

"Op het moment dat ze beseffen dat ze kunnen spreken zonder veroordeeld te worden — dán begint het echte gesprek."
- Kristel Van Vondelen, maatschappelijk werker

Tailored support staat voor een diep gepersonaliseerde aanpak, waarbij wordt erkend dat ieders traject en noden sterk van elkaar verschillen.

PRINCIPES, DOELSTELLINGEN EN DE ROL VAN DE TRAINERS

"Wat voor de ene jongere werkt, werkt niet voor de andere. We passen voortdurend aan — tempo, taal, zelfs de setting."
- H. Alami, Vindplaatsgerichte jeugdwerker

In lijn met deze principes onderscheiden we vijf duidelijke doelstellingen: health, connection, control, purpose en empowerment. Deze doelstellingen spelen in op zowel onmiddellijke als langetermijnontwikkelingsnoden.
Health heeft betrekking op de ondersteuning van zowel fysieke als mentale gezondheid; connection verwijst naar het ontwikkelen van betekenisvolle sociale vaardigheden en verbindingen; control legt de nadruk op het op een constructieve manier leren omgaan met emoties en gedrag; purpose draait om het helpen van jongeren bij het vinden en nastreven van betekenisvolle, persoonlijke doelen; en empowerment focust op het versterken van zelfbeeld, zelfvertrouwen en autonomie.
Deze doelstellingen sluiten aan bij internationale bevindingen, zoals beschreven door Sonneveld et al. (2022) en Metz (2020), die het belang van holistische persoonlijke ontwikkeling in effectief jeugdwerk benadrukken.

"Wij werken niet alleen aan wat gebroken is — we helpen hen ook ontdekken wat hen sterk maakt."
- Arno, Chapp De Mic

Binnen ons kader nemen de jeugdwerkers tegelijk meerdere, genuanceerde rollen op om jongeren effectief te bereiken en te ondersteunen. Deze rollen worden duidelijk omschreven als connectors, story catchers, bridgers en professionals.

Connectors beschikken over de sociale vaardigheden en empathie die nodig zijn om oprechte, duurzame relaties met jongeren op te bouwen, vaak gebaseerd op gedeelde ervaringen of een diep cultureel begrip. Dankzij deze vaardigheden voelen jongeren zich gezien en begrepen, wat een basis van vertrouwen creëert die essentieel is voor echte betrokkenheid.

PRINCIPES, DOELSTELLINGEN EN DE ROL VAN DE TRAINERS

"Als zij zich niet gezien voelen door jou, doet al het andere er niet meer toe. Verbinding komt op de eerste plaats."
- J.W. de Koning, wijkagent Utrecht

Story catchers spelen een cruciale rol in het creëren van safe and brave spaces waar jongeren worden aangemoedigd om hun verhaal open en authentiek te delen. Ze beschikken over uitzonderlijke luistervaardigheden, zowel verbaal als non-verbaal, en vangen zo de diepte en nuances van elk individueel verhaal op.

"Ze vertellen het niet altijd in woorden. Soms is het muziek, stilte of te laat komen — maar het hoort allemaal bij hun verhaal."
- F. Van Den Bosch, UDM

Bridgers zetten zich strategisch in om jongeren te verbinden met relevante professionele netwerken – van onderwijsinstellingen tot gespecialiseerde geestelijke gezondheidszorg – zodat er een omkadering ontstaat die echt afgestemd is op hun individuele situatie. Ze weten welke actoren in en rond de doelgroep actief zijn (ze kennen de zorgkaart als hun broekzak) en hebben zicht op welke jongere het best matcht met welke hulp- of dienstverlener.

"Het gaat er niet alleen om dat je het systeem kent — het gaat erom dat je weet wie waar past, en wie deze persoon nú echt kan helpen."
- Arno, Chapp De Mic

Professionals bewaken hoge normen van integriteit, vertrouwelijkheid en betrouwbaarheid, en vormen een consequente, stabiele aanwezigheid in het leven van jongeren.

PRINCIPES, DOELSTELLINGEN EN DE ROL VAN DE TRAINERS

"Professioneel zijn betekent niet dat je afstandelijk moet zijn. Het betekent dat je consequent, respectvol en écht bent."
- Fouad, Skillz Antwerpen vzw

Centraal in deze rollen en doelstellingen staat onze overtuiging dat elke jongere een droom heeft en het vermogen in zich draagt om die waar te maken, én dat iedereen beschikt over unieke talenten die verder ontwikkeld kunnen worden. Deze mensgerichte visie wordt ondersteund door drie kernaspecten van het programma — Nature, Movement en Future Exploration — die jongeren stimuleren om hun omgeving, hun fysieke mogelijkheden en hun toekomstperspectieven actief te verkennen.

"Soms komt helderheid niet in een gesprek — maar tijdens een wandeling, in een liedje, of in een stil moment na het basketten."
- J.W. de Koning, wijkagent Utrecht

Deze aspecten stimuleren een dynamische benadering van jeugdwerk die jongeren fysiek, emotioneel én intellectueel betrekt. Zo bouwen ze aan intrinsieke motivatie en veerkracht, beide essentieel voor betekenisvolle persoonlijke en sociale verandering.
De zorgvuldig verweven elementen uit onze interviews, gecombineerd met inzichten uit relevant onderzoek en praktijkvoorbeelden uit Antwerpen, Marseille en Utrecht, tonen duidelijk aan hoe cruciaal een samenhangend, holistisch kader is om de complexe en diverse noden van kwetsbare jongeren daadwerkelijk aan te pakken.

"Elk onderdeel telt — de verbinding, de uitdaging, de reflectie. Zonder die drie blijft het niet hangen."
- Kristel Van Vondelen, maatschappelijk werker

Door de strategische samenhang tussen heldere principes, gerichte doelstellingen, duidelijke rollen en dynamische programma-onderdelen, vormt de beschreven vijfstappenmethodiek een krachtig en robuust kader dat in staat is de levensloop van kwetsbare jongeren diepgaand te veranderen — richting een versterkte, betekenisvolle en sociaal geïntegreerde toekomst.

KNELPUNTEN EN KANSEN

Ondanks aanzienlijke inspanningen op lokaal en Europees niveau om kwetsbare jongeren te ondersteunen, blijven er verschillende structurele en systeemfouten bestaan die effectieve outreach en duurzame re-integratie in de weg staan. In de volgende sectie bundelen we bevindingen uit deskresearch met inzichten uit de praktijk in Antwerpen, Marseille en Utrecht, en lichten we cruciale domeinen uit waar jongerenondersteuning vandaag nog onvoldoende of versnipperd is.

Een van de meest urgente knelpunten is het gebrek aan structurele, intersectoraal afgestemde samenwerking. Hoewel jeugdwerkers vaak ad hoc samenwerken met scholen, geestelijke gezondheidszorg of juridische hulp, ontbreekt het meestal aan een duurzaam kader waarin alle betrokken actoren met elkaar communiceren en zich scharen achter gedeelde doelstellingen. Hierdoor moeten veel jongeren zelf hun weg zoeken in gefragmenteerde systemen, met een verhoogd risico om “tussen de plooien” te verdwijnen. Zoals F. Van Den Bosch van UDM opmerkt:

> *“Zelfs wij als professionals worstelen soms om het systeem te doorgronden. Stel je dan eens voor hoe dat is voor een 17-jarige zonder steun.”*

Een tweede belangrijk knelpunt heeft te maken met juridische en bureaucratische onzichtbaarheid. Veel jongeren, zeker zij met een migratieachtergrond of een precair verblijfsstatuut, hebben geen toegang tot duidelijke informatie over hun rechten en mogelijkheden. Zoals K. Van Vondelen, maatschappelijk werker in Utrecht, uitlegde:

> *“Veel jongeren weten niet eens welke rechten ze hebben op het werk. Dat maakt hen makkelijke doelwitten voor uitbuiting.”*

Deze juridische drempels, in combinatie met een laag vertrouwen in instellingen, creëren een omgeving waarin kwetsbaarheid eerder wordt versterkt dan aangepakt.

Een ander terugkerend patroon in het veldonderzoek is de ontgoocheling die jongeren ervaren wanneer ze wel worden uitgenodigd om deel te nemen aan participatieve trajecten, maar vervolgens geen concrete resultaten zien van hun inbreng. In Utrecht merkten verschillende professionals op dat er lokale jeugdraden bestaan, maar dat de aanbevelingen van jongeren zelden worden omgezet in beleid. Deze vorm van schijnparticipatie ondermijnt het vertrouwen.

KNELPUNTEN EN KANSEN

> *"Het is frustrerend voor jongeren wanneer ze feedback geven of deelnemen aan jeugdraden en er vervolgens niets mee gebeurt. Op den duur haken ze dan helemaal af."*

aldus J.W. de Koning, wijkagent in Utrecht. Culturele en persoonlijke ontwikkelingskansen zijn bovendien vaak moeilijk toegankelijk door economische of sociale drempels. In Antwerpen worden jongeren uit gezinnen met een laag inkomen bijvoorbeeld geregeld uitgesloten van kunsteducatie of sportclubs omwille van kosten, mobiliteitsproblemen of simpelweg omdat ze niet weten dat deze initiatieven bestaan.
Zoals Arno van Chapp De Mic opmerkte:

> *"Culturele ruimtes sluiten vaak net die jongeren uit die ze het hardst nodig hebben. Wij gebruiken muziek omdat het gratis, toegankelijk en heel persoonlijk is — het geeft jongeren een stem."*

Daarnaast botsen jeugdwerkers zelf ook op structurele beperkingen. Van hen wordt verwacht dat ze tegelijk optreden als connector, mentor, gids en maatschappelijk werker, maar vaak missen ze de middelen, opleiding en tijd om al deze rollen op een duurzame manier op te nemen.

Verschillende geïnterviewden benadrukten ook het emotionele werk dat bij deze job hoort, en de nood aan reflectieruimte en structurele ondersteuning. Zoals Arno van Chapp De Mic het verwoordde:

> *"Authenticiteit is alles. Als ze voelen dat je niet echt bent, gaan ze meteen dicht."*

Tot slot bemoeilijken kortetermijnfinanciering en projectmatig denken een diepgaande impact. Verschillende respondenten wezen op de kloof tussen de tijd die nodig is om vertrouwen op te bouwen en de druk om snel meetbare resultaten te kunnen voorleggen.

> "We hebben enorme verandering gezien bij jongeren die nooit op een formulier terechtkomt. Maar ze is er wél — in hoe ze praten, hoe ze zich gedragen, hoe ze opdagen."

aldus J.W. de Koning. Deze kwalitatieve verschuivingen worden vaak ondergewaardeerd binnen de financieringslogica, terwijl ze net cruciaal zijn om recidive en langdurige uitval te voorkomen.

KNELPUNTEN EN KANSEN

Deze vastgestelde knelpunten tonen aan hoe dringend het is om het jeugdwerk anders te positioneren, te financieren en te verankeren binnen het bredere welzijns- en burgerschapsecosysteem. Hoewel er al vernieuwende praktijken bestaan, liggen de grootste kansen in het opschalen en structureel inbedden van methodieken die jongerenagency en structurele gelijkheid centraal zetten.

Allereerst moet outreachend jeugdwerk worden erkend als een langetermijninvestering, niet als een kortstondige interventie. Dat betekent financieringsmodellen die proces boven output plaatsen en jeugdwerkers de ruimte geven om duurzame relaties op te bouwen in plaats van vinklijstjes af te werken. In datzelfde licht kunnen intersectorale teams — waarin juridische, psychologische en educatieve expertise wordt samengebracht — zorgen voor meer samenhangende ondersteuningstrajecten en minder versnippering.

Daarnaast zouden juridische geletterdheid en belangenbehartiging een vast onderdeel moeten worden van outreachend werk. Jeugdwerkers hebben nood aan instrumenten en partnerschappen die hen in staat stellen jongeren te begeleiden doorheen bureaucratische procedures, zoals huisvestingsaanvragen, schoolinschrijvingen en arbeidsrechten. Op het vlak van burgerparticipatie ligt de grootste kans niet in het creëren van nog meer adviesraden of inspraakmomenten, maar in het overdragen van daadwerkelijke beslissingsmacht.

Alleen wanneer jongeren kunnen zien dat hun input leidt tot echte verandering, kan vertrouwen worden opgebouwd en blijvende betrokkenheid worden gestimuleerd.

Co-creatiemodellen, waarin jongeren mee beleid en programma's ontwerpen én evalueren, kunnen de kloof tussen betrokkenheid en daadwerkelijke impact verkleinen. Ook culturele participatie moet herbekeken worden. Initiatieven zoals dat van Arno bij Chapp De Mic tonen hoe non-formele ruimtes krachtige motoren kunnen zijn voor empowerment en identiteitsvorming. Dergelijke praktijken opschalen betekent financiële drempels verlagen en investeren in lokale infrastructuur.

Tot slot moet de rol van de jeugdwerker beschermd en gekoesterd worden. Voortdurende, praktijkgerichte vorming en emotionele ondersteuning zijn essentieel om bekwame professionals in het veld te houden. Zoals Fouad van Skillz Antwerpen het verwoordde:

> *"Soms maakt alleen al aanwezig zijn — op een straathoek, aan een skatepark — het verschil. Het gaat er niet om meteen een oplossing te bieden, maar om een vaste aanwezigheid te zijn."*

Kortom, de uitdaging is niet alleen om gaten te dichten, maar om ecosystemen van steun te creëren waarin jongeren zich gezien en gewaardeerd voelen en zich toegerust weten om hun eigen toekomst vorm te geven.

AANBEVELINGEN VOOR jeugdwerkorganisaties

Jeugdwerkorganisaties in Utrecht, Antwerpen en Marseille spelen een cruciale rol in het inspelen op de complexe, gelaagde noden van jongeren in kwetsbare posities. Om hun impact verder te vergroten, kunnen echter een aantal strategische en operationele verbeteringen worden overwogen:

1 Geef prioriteit aan praktische, flexibele trainingsvormen.

Veel grassrootsorganisaties draaien op vrijwilligers en hebben beperkte tijd en draagkracht. Klassieke meerdaagse trainingsmodules zijn voor hen vaak moeilijk toegankelijk.

> *"Wij hebben de tijd en de mensen niet om een hele week training te volgen. Geef ons iets dat we morgen meteen kunnen toepassen — kort, praktijkgericht en to the point."*
> **- Fouad, Skillz Antwerpen vzw**

Opleidingen voor youth workers zouden zich moeten focussen op reële praktijksituaties, bij voorkeur via casusgericht leren, simulaties en uitwisseling tussen collega's.

> *"Training moet realistisch en hands-on zijn. De mogelijkheid om praktijksituaties te simuleren en technieken te oefenen in een veilige setting, maakt ze veel effectiever."*
> **- F. Van Den Bosch, UDM**

De inhoud kan thema's omvatten zoals trauma-sensitieve benaderingen, het navigeren door bureaucratische systemen, de-escalatietechnieken en het herkennen van vroege signalen van radicalisering of mentale gezondheidsproblemen.

AANBEVELINGEN VOOR jeugdwerkorganisaties

2 Versterk intersectoraal samenwerken

Jeugdwerkers fungeren vaak als brug tussen jongeren en gespecialiseerde diensten, maar velen geven aan nood te hebben aan een duidelijkere en meer consistente samenwerking met sociale diensten, scholen, geestelijke gezondheidszorg en de politie.

> *"Soms doen we werk dat eigenlijk niet van ons is — iemand begeleiden in een juridisch traject of bij een medische intake — omdat niemand anders op tijd tussenkomt."*
> **- K. Van Vondelen, maatschappelijk werker**

Het uitbouwen van sterke, gestructureerde samenwerkingen en lokale ondersteuningsnetwerken zorgt ervoor dat jeugdwerkers niet in hun eentje de volledige zorglast hoeven te dragen.

3 Veranker reflectie en zelfzorg in de praktijk

Organisaties moeten ervoor zorgen dat jeugdwerkers – zeker zij met eigen ervaringsdeskundigheid – voldoende emotionele en professionele ondersteuning krijgen.

> *"Jeugdwerkers kunnen niet schenken uit een lege beker. Ze hebben coaching, steun van collega's en ruimte voor reflectie nodig, anders branden ze op."*
> **- F. Van Den Bosch, UDM**

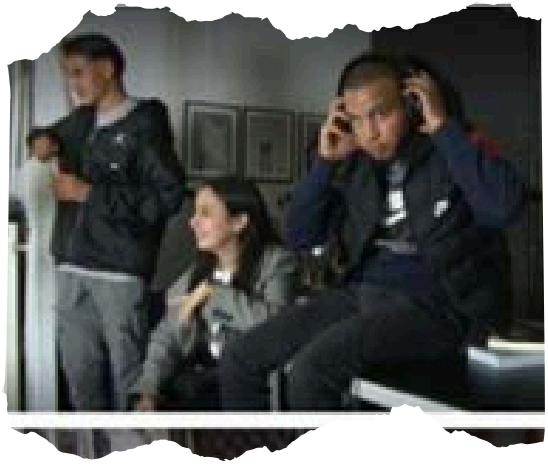
Supervisie, intervisie en tijd voor reflectie moeten expliciet worden ingebouwd in de projectplanning én overeenkomstig gefinancierd.

AANBEVELINGEN VOOR jeugdwerkorganisaties

4 Focus op cultureel relevante en creatieve methoden.

Jeugdwerkers fungeren vaak als brug tussen jongeren en gespecialiseerde diensten, maar velen geven aan nood te hebben aan een duidelijkere en meer consequente samenwerking met sociale diensten, scholen, geestelijke gezondheidszorg en de politie.

"Muziek is onze methodiek — via muziek uiten ze hun trauma's, hun hoop en wie ze willen zijn. Van daaruit bouwen we vertrouwen op."
- Arno, Chapp De Mic

AANBEVELINGEN VOOR stakeholders en beleidsmakers

Hoewel veel steden het belang van jeugdwerk in theorie erkennen, wordt de uitvoering ervan vaak ondermijnd door rigide beleidsstructuren, kortetermijndenken en ontoereikende financieringsmechanismen. Op basis van de vastgestelde knelpunten bevelen we het volgende aan:

1 Schuif op van projectlogica naar langetermijninvestering

De meeste jeugdwerkers werken binnen projectcycli, vaak niet langer dan 1 tot 3 jaar. Dat ontmoedigt continuïteit en het opbouwen van duurzame relaties.

> *"Je kunt geen diepgaande verandering verwachten als je financiering stopt net op het moment dat er vertrouwen wordt opgebouwd."*
> **- J.W. de Koning, wijkagent Utrecht**

Jeugdwerk vraagt tijd. Meerjarige kaders en structurele basisfinanciering — niet enkel projectsubsidies — zijn nodig om stabiele, langlopende ondersteuning mogelijk te maken.

2 Vergroot flexibiliteit en vertrouwen in financieringsmodellen

Jeugdwerkers beschrijven de voorwaarden rond financiering steevast als overdreven bureaucratisch en slecht afgestemd op de reële noden. Subsidiesystemen zouden ruimte moeten laten voor aanpassing, experiment en processen die écht door jongeren zelf worden gestuurd.

> *"Echt jeugdwerk is rommelig. Als je het in nette hokjes probeert te duwen, verlies je de magie."*
> **- F. Van Den Bosch, UDM**

AANBEVELINGEN VOOR stakeholders en beleidsmakers

3 Investeer in lokale, cultureel verankerde initiatieven

Lokale organisaties die stevig in de gemeenschap verankerd zijn, genieten meer legitimiteit bij jongeren in kwetsbare posities. Ze begrijpen de context beter en delen vaak een culturele of talige achtergrond met de doelgroep.

Steden zoals Antwerpen en Utrecht tonen de waarde van lokale, cultureel sensitieve programma's zoals Skillz Antwerpen en Chapp De Mic, die op een effectieve manier inspelen op de specifieke culturele en sociale realiteit van kwetsbare jongeren. Beleidsmakers moeten directe financiering van dergelijke grassrootsinitiatieven prioriteren, zodat jeugdorganisaties de autonomie krijgen om te innoveren en zich aan te passen aan lokale noden.

Daarnaast moeten duidelijke indicatoren in samenwerking met jeugdwerkers worden ontwikkeld, zodat ze de échte resultaten van vertrouwen opbouwen en persoonlijke empowerment weerspiegelen, in plaats van louter numerieke doelen. Beleid moet de waarde van deze organisaties erkennen, zelfs wanneer ze geen formele structuur of doorgedreven professionalisering hebben. Mentorprogramma's en laagdrempelige ondersteuning voor deze micro-organisaties zouden structureel verankerd moeten worden.

4 Overbrug de kloof tussen onderwijs, huisvesting en jongerenondersteuning

De noden van jongeren zijn sectoroverschrijdend. Het integreren van jeugdwerk in bredere stedelijke beleidsdomeinen — zoals betaalbare huisvesting, onderwijshervorming en geestelijke gezondheidszorg — is essentieel voor een holistische inclusie.

5 Luister naar de stem van jongeren — en handel ernaar

Jeugdraden, feedbackmechanismen en participatietrajecten bestaan vaak vooral op papier. Beleidsmakers moeten jongeren niet alleen raadplegen, maar ook laten zien hoe hun inbreng wordt omgezet in concrete actie.

> *"Als er niets gebeurt met hun feedback, haken ze af. En daarna geeft het systeem hén de schuld dat ze niet meer meedoen."*
> **- J.W. de Koning, wijkagent Utrecht**

CONCLUSIE

Dit deskonderzoek biedt een stevig en gelaagd inzicht in de noden, uitdagingen en mogelijkheden rond kwetsbare jongeren in **Marseille**, **Antwerpen** en **Utrecht**. Hoewel deze drie steden verschillen in cultuur, infrastructuur en institutionele structuren, delen ze een ongemakkelijke realiteit: jongeren die opgroeien in structureel gemarginaliseerde omstandigheden worden geconfronteerd met overlappende moeilijkheden.

Of het nu gaat om precaire huisvesting, vroegtijdig schoolverlaten, beperkte toegang tot mentale gezondheidszorg, etnisch profileren of lage kansen op de arbeidsmarkt — de oorzaken liggen niet bij individuele tekortkomingen, maar bij structurele knelpunten.

Toch hebben we in zowel de literatuur als de getuigenissen uit het veld niet enkel een verhaal van kwetsbaarheid gezien. Het is evenzeer een verhaal van kracht, veerkracht en potentieel. Jeugdwerkers, outreachprofessionals en gemeenschapsleiders in de drie steden beschrijven consequent hoe vertrouwen, culturele verbinding en gepersonaliseerde aanpakken levens kunnen transformeren.

Hun werk begint vaak met het eenvoudigste maar meest diepgaande gebaar: **er zijn**. Luisteren. Ruimte creëren waarin jongeren kunnen spreken, handelen en eigenaarschap opnemen over hun eigen ontwikkeling.

Van Skillz Antwerpen tot Chapp De Mic, van de wijkagent in Utrecht tot de maatschappelijk werkers in de buurten van Marseille — de interviews tonen een gedeelde ethiek: **jeugdwerk is niet transactioneel, het is relationeel**.

Of het nu gebeurt via hiphopworkshops, late-night straatgesprekken, informele check-ins of langdurige mentorschapstrajecten: duidelijk is dat effectief jeugdwerk niet gestandaardiseerd kan worden. Het moet responsief, contextueel ingebed en diep menselijk zijn.

Tegelijkertijd blijkt uit de praktijk dat veel van dit werk onder druk gebeurt. Verschillende geïnterviewden benadrukten hoe de flexibiliteit en wendbaarheid die jeugdwerk net krachtig maken, vaak ondermijnd worden door rigide financieringsstructuren, kortlopende projecten en een gebrek aan politieke erkenning.

CONCLUSIE

Vrijwilligersgedragen organisaties, zoals die van Fouad, hebben zelden de capaciteit om lange trainingen te volgen of uitgebreide formele cijfers te produceren — en toch maken ze elke dag een transformerend verschil. Zoals één van onze geïnterviewden het treffend formuleerde:

> *"Als je té veel focust op systemen of rapportage, loop je het risico de jongere die recht voor je staat uit het oog te verliezen."*

Ons 5-stappenmodel, ontwikkeld op basis van dit onderzoek, weerspiegelt zowel academische inzichten als ervaringen vanop straat. Van "Naar buiten gaan en er zijn" tot en met de "Eindevaluatie" staat de agency van jongeren, culturele relevantie en gemeenschapsgericht vertrouwen centraal.
Maar opdat zulke modellen kunnen slagen, moeten ze gepaard gaan met structurele steun — van lokale beleidsmakers, financiers en onderwijssystemen. Zoals verschillende geïnterviewden waarschuwden: als er geen kentering komt in hoe jeugdwerk gewaardeerd wordt, dreigen we juist die mensen en plekken te verliezen die het dichtst bij de meest kwetsbare jongeren staan. En wanneer jeugdwerkers opbranden of afhaken, verliezen jongeren cruciale bondgenoten in hun leven.

Uiteindelijk bevestigt dit onderzoek dat gemarginaliseerde jongeren geen nood hebben aan meer controle of bestraffing — maar aan tijd, ruimte en mensen die in hen geloven. Ze hebben systemen nodig die zich aanpassen aan hún realiteit, niet omgekeerd. En ze hebben trajecten nodig die het mogelijk maken om te groeien van overleven naar betekenis, van ontkoppeling naar erbij horen.

Als we écht inclusieve steden willen bouwen, moeten we ophouden deze jongeren als het probleem te zien — en hen beginnen erkennen als een essentieel deel van de oplossing.

REFERENTIES

Batsleer, J., & Davies, B. (2010).What is youth work? Learning Matters. http://www.dawsonera.com/abstract/9781844456994

Beelen, S., De Maeyer, J., Dewaele, C., Grymonprez, H., & Mathijssen, C. (2014). Reach out: praktijkboek voor outreachend werken. Lannoo Campus.

Bergman, Å., & Lindgren, M. (2018). Navigating between an emic and an etic approach in ethnographic research. Crucial aspects and strategies when communicating critical results to participants. Ethnography and Education, 13(4), 477–489. https://doi.org/10.1080/17457823.2017.1387066

Bouchaute, B. V., Görgöz, R., & Christiaensen, P. (2022). Get up stand up jongeren op de bres tegen onrecht: praktijkboek vol voorbeelden van politisering door jongeren. Peter Christiaensen.

De Jong, J. D. et al (2024). Een basis voor interventies ter preventie van jeugdcriminaliteit. Hogeschool InHolland. https://open.overheid.nl/documenten/518c8bde-fb67-4cfe-b037-0b02eb12192f/file

de St Croix, T. (2018). Youth work, performativity and the new youth impact agenda: getting paid for numbers? Journal of Education Policy, 33(3), 414–438. https://doi.org/10.1080/02680939.2017.1372637

Distelbrink & Yassine (2023) – Focuses on bureaucratic and legal obstacles faced by at-risk youth, particularly migrant and undocumented youth, and emphasizes the importance of accessible, youth-friendly legal information.

Doorn, L. v., Omlo, J., Etten, Y. v., & Gademan, M. (2019). Outreachend werken : basisboek voor werkers in de eerste lijn (Derde, herziene druk). Uitgeverij Coutinho. https://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&scope=site&db=nlebk&db=nlabk&AN=2234510

REFERENTIES

Dynamo International: The Oslo standard for Outreach Work with Vulnerable Young People https://dynamointernational.org/wp-content/uploads/2021/02/The-Oslostandard-for-Outreach-Work-with-Vulnerable-Young-People.pdf

EU: Working with young people: the value of youth work in the European Union https://ec.europa.eu/assets/eac/youth/library/study/youth-work-report_en.pdf

Filges, Dalgaard, & Viinholt (2022) – Identifies key outreach strategies for youth facing legal and administrative difficulties, including mobile support, advocacy in bureaucracy, and multi-sector collaboration.

Filges, T., Dalgaard, N. T., & Viinholt, B. C. A. (2022). Outreach programs to improve life circumstances and prevent further adverse developmental trajectories of at-risk youth in OECD countries: A systematic review. Campbell Systematic Reviews, 18(4). https://doi.org/10.1002/cl2.1282

Hogeschool van Amsterdam, Amsterdams Kenniscentrum voor Maatschappelijke Innovatie.

Jong, J.D. de & Wit, N. de m.m.v. Moussaid, Y. & Sahetapy, I. (2023). Specialistisch jeugdwerk voor de 2%. Over plus-preventie tussen jongerenwerk en jeugdzorg. Leiden: Hogeschool Leiden, lectoraat Aanpak Jeugdcriminaliteit.

Judith Metz. (2018). The professionalism of professional youth work and the role of values. Social Work and Society, 15(2).

Lectoraat Youth Spot. (2023). Eindrapportage: Evaluatie van het jeugdwerk in Amsterdamse scholen. Hogeschool van Amsterdam.
Mäkelä, K., Mertanen, K., & Brunila, K. (2021). Outreach Youth Work and Employability in the Ethos of Vulnerability. Power and Education, 13(2), 100–115.

REFERENTIES

Manders, W., Metz, J., & Sonneveld, J. (2017). Literatuuronderzoek peer-to-peer in het jongerenwerk.

Metz, J. W., Sonneveld, J., & Rijnders, J. (2020). Hoe jongerenwerkers werken aan preventie : 22 keer 1 jaar jongerenwerk in de praktijk. Uitgeverij SWP.

Movisie. (2023). Wat werkt bij outreachend werken? Een onderzoek naar effectieve outreachstrategieën voor kwetsbare jongeren en volwassenen. Movisie.

Movisie: wat werkt bij outreachend werken? https://www.movisie.nl/publicatie/wat-werkt-outreachend-werken

Oldeide, Holsen, & Fosse (2020) – Discusses how outreach services function as a critical safety net for at-risk youth, emphasizing trust-based engagement, legal and bureaucratic support, and advocacy.

Oldeide, O., Holsen, I., & Fosse, E. (2020). Youth perspective on outreach service: A safety net for at-risk youth in a municipality. Children and Youth Services Review, 116. https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2020.105234

Sonneveld et al. (2020) – Highlights the multi-methodic approach used by youth workers, including individual legal guidance, peer support networks, and information services to help youth navigate bureaucratic and administrative barriers.

Sonneveld, J., Metz, J., & Manders, W. (2019). De preventieve kracht van het jongerenwerk. bijdrage aan de transformatiedoelen van de Jeugdwet. Hogeschool van Amsterdam, Lectoraat Youth Spot.

REFERENTIES

Sonneveld, J., Metz, J., Manders, W., Schalk, R., & Van Regenmortel, T. (2021). The Contribution of Professional Youth Work to the Personal Development and Social Participation of Socially Vulnerable Youngsters: A Dutch Longitudinal Cohort Study. Child and Adolescent Social Work Journal, 39(3), 361–373. https://doi.org/10.1007/s10560-021-00765-w

Sonneveld, J., Rijnders, J., Metz, J., Van Regenmortel, T., & Schalk, R. (2020). The contribution of professional youth work to the development of socially vulnerable youngsters: A multiple case study. Children and Youth Services Review, 118. https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2020.105476

Van Dijk, T., Koetsenruijter, R., & Sieckelinck, S. (2023). Twee jaar jongerenwerk op Amsterdamse scholen: een onderzoek naar implementatie, doelrealisatie en versterking.

Hogeschool van Amsterdam, Lectoraat Youth Spot. https://www.hva.nl/binaries/content/assets/subsites/kc-mr/lectoraat-ys/eindrapportage-bv150223-2_rkss.pdf?1676549565928

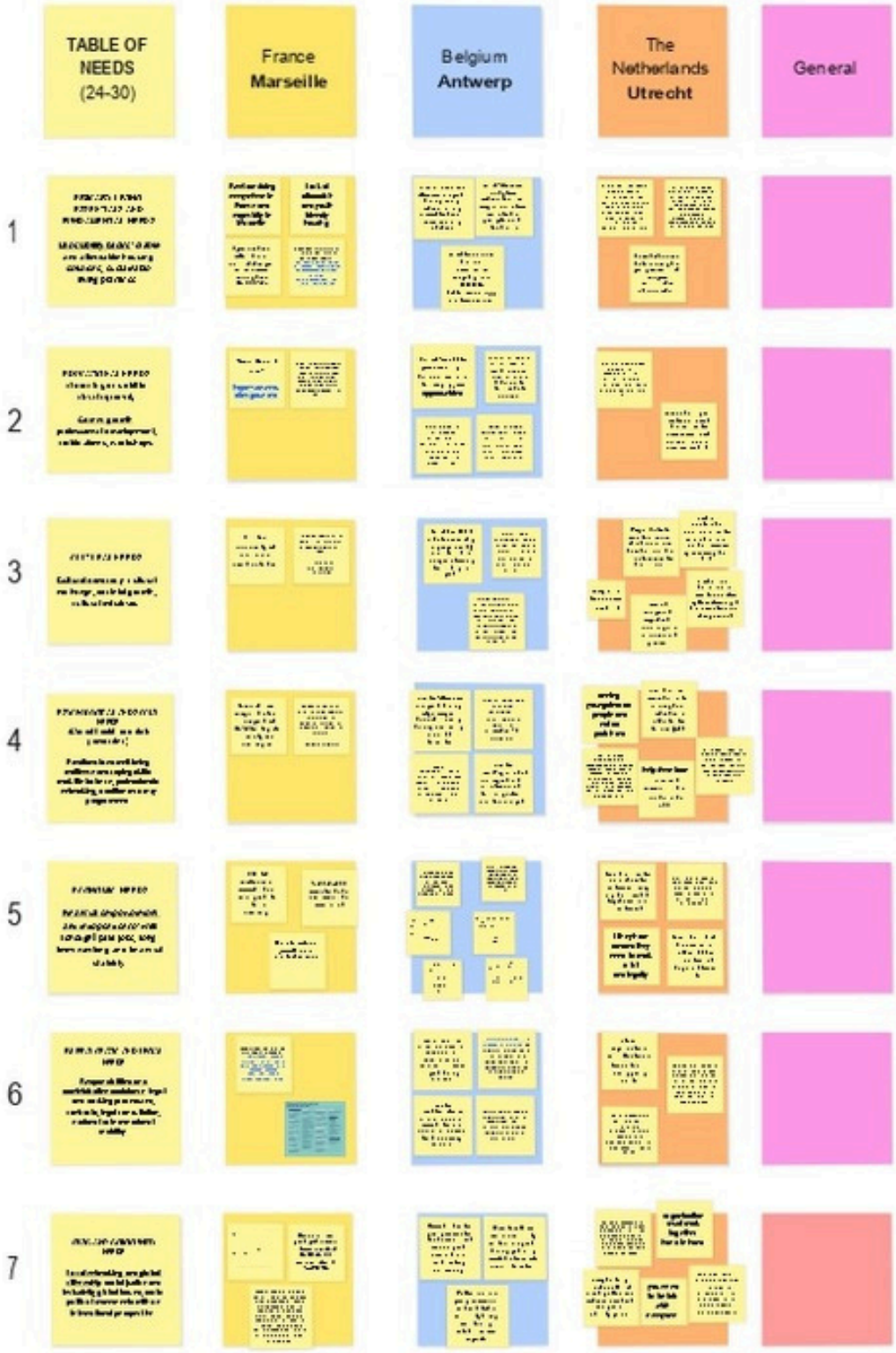
Verweij-Jonker: aansluiten bij de leefwereld van jongeren https://neja.nl/wp-content/uploads/2023/10/219351_Aansluiten-bij-de-leefwereld-van-jongeren.pdf

Wesseling, Wendy, Lievens, Ronald, Wilthagen, Ton, & Lathouwers, Ruud. (2024). Kenmerken van effectieve interventies voor jongeren buiten onderwijs en/of arbeidsmarkt. https://research.tilburguniversity.edu/en/publications/48f46d4d-399f-49eb-9adb-16e566b1031b

ANNEX 1

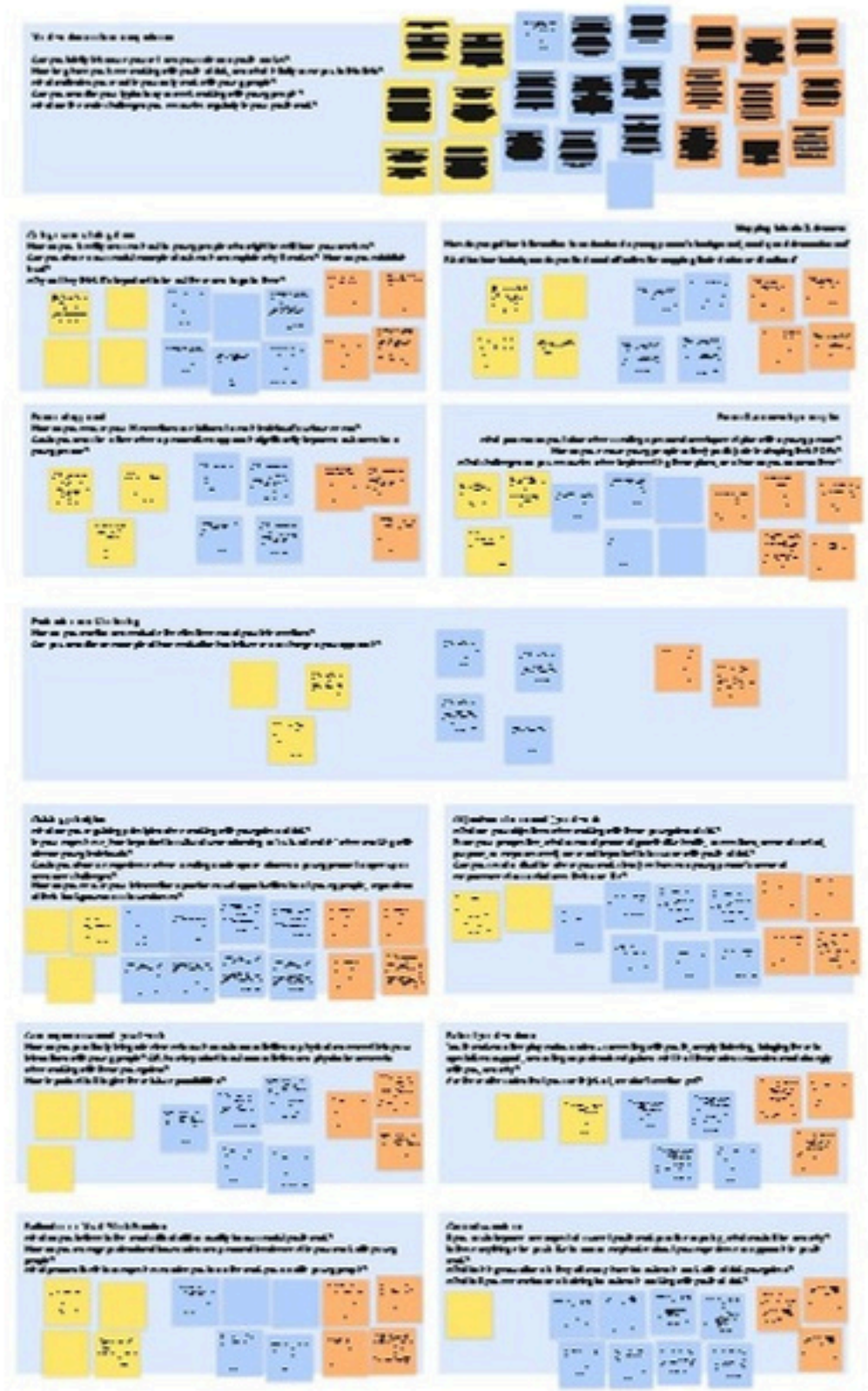

TABLE OF NEEDS (15-24)
France Marseille
Belgium Antwerp
The Netherlands Utrecht
General
1
2
3
4
5
6
7

ANNEX 1

TABLE OF NEEDS (24-30)
France Marseille
Belgium Antwerp
The Netherlands Utrecht
General
1
2
3
4
5
6
7

ANNEX 2

Interview with youth workers, outreach organisations and organisations working with young refugees & tricks about youth workers role, how they help young refugees and finally insights about five different steps in our 5 step method. (see questions semi structured interview)

ANNEX 3

Group your notes by theme

General

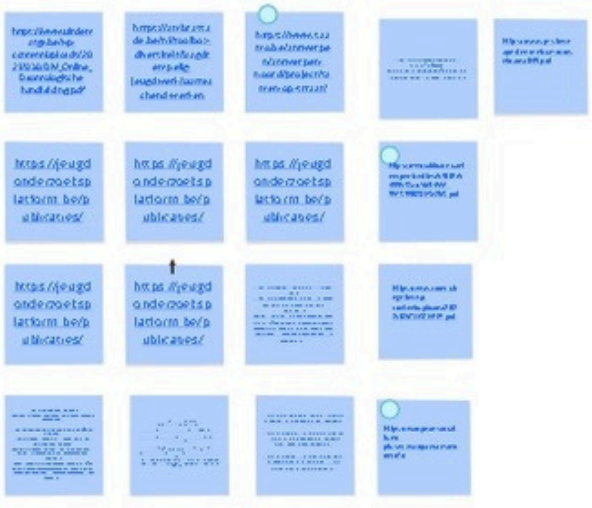
Marseille

Utrecht

Antwerp

ANNEX 3

Group your notes by theme

Going out and being there

Mapping talents & dreams

Personalized approach

Personal development plan

